

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

TRESTNÍ PRÁVO PROCESNÍ

JUDr. Miroslav Antl

Trestní právo procesní

Vydání: první (stav k 01. 10. 2020)

Vydala: Univerzita Hradec Králové v roce 2020

Stran:

Recenzent:

Publikace neprošla jazykovou korekturou. Za jazykovou a věcnou správnost textu odpovídá autor.

Základní informace o předmětu TRESTNÍ PRÁVO

Vyučující: JUDr. Miroslav Antl
Kontakt: antl@miroslavantl.cz

Hodinová dotace přímé výuky:

Prezenční forma studia: seminář 2 hod. týdně
Kombinovaná forma studia: seminář 12 hod. za semestr

Hodinová dotace samostudia: 24 hodin

Zařazení předmětu: 3. semestr
Prerekvizity: předmět má prerekvizity.

Pravidla komunikace s vyučujícím:

prostřednictvím e-mailové korespondence,
v konzultačních hodinách – podle předchozí dohody na PdF UHK,
popř. v Senátu Parlamentu ČR či v senátorské kanceláři v Rychnově nad
Kněžnou (dle možností a výběru studentů),
v elektronickém učebním prostředí MOODLE (po zpřístupnění předmětu podle
stanovených pravidel).

Úvod do studia předmětu (anotace)

Předmět trestní právo procesní upravuje postup orgánů činných v trestním řízení, práva obviněných a dalších účastníků trestního řízení. Tyto základní trestněprávní předpisy doplňuje speciální zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a nově i zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Cíle předmětu

Cílem výuky předmětu trestní právo procesní je objasnit studentům základy trestního procesu na podkladě trestního řádu soudního a dalších předpisů, orientovat se v nich a pracovat s nimi. Jsou konkretizovány v úvodu každé kapitoly. Od studentů je vyžadována znalost „definic“ a používání specifické terminologie, včetně zvláštností speciálního zákona o soudnictví ve věcech dětí a mládeže, nově i zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, který v podobě samostatného zákona nahradil původní hlavu dvacátou pátou trestního řádu (nazvanou „Právní styk s cizinou“).

Odpřednášená materie je v rozsahu přiměřeném „hodinovým dotacím“. Úroveň znalostí je prověřována náročným písemným testem, přičemž jeho spěšné absolvování je nezbytným předpokladem k udělení zápočtu a k absolvování ústní zkoušky. Studenti jsou při výkladu orientováni na aplikaci získaných znalostí z výuky trestního práva hmotného na postup orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování konkrétních příkladů u nejčastěji se vyskytujících trestných činů, resp. provinění.

Literatura

Základní literatura:

Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.) = **Ústava**

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.) = **LZPS**

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů = **TR**

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**) = **ZSM**

Zákon č. 418/2011 Sb., o **trestní odpovědnosti právnických osob** a řízení proti nim ve znění zák. č. 183/2016 Sb., a dalších předpisů = **TOPO**

ÚZ č. 1389 - Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5

ÚZ č. 1280 - Mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních, podle stavu k 10. 9. 2018, 176 stran, vydal: Sagit, a. s.

Rozšiřující literatura:

JELÍNEK, J. a kolektiv: **Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice**, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: **Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl**, vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

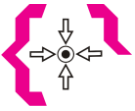
ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl, Komentář**. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M. **Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář**. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, Datum vydání: 11.11.2011, ISBN: 978-80-7400-350-9.

ŠUBRT, M. **Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže**, 2. rozšířené vydání, Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, ISBN 978-80-7251-333-8.

ŠÁMAL, DĚDIČ, GŘIVNA, PÚRY, ŘÍHA: **Trestní odpovědnost právnických osob /EKZ185/** vydal: C. H. Beck, 2. vydání, podle stavu k 1. 3. 2018, 992 stran, ISBN: 978-80-7400-592-3

Význam ikon v textu

Cíle

na počátku každé kapitoly konkretizují výukový cíl kapitoly.

Časová náročnost

udává, kolik času zpravidla potřebuje student k prostudování kapitoly.

Pojmy k zapamatování

jsou soupisem důležitých pojmů a hlavních bodů, které by student při studiu tématu neměl opomenout.

Poznámka

obsahuje doplňující, upřesňující nebo méně důležité informace.

Kontrolní otázky

umožňují studentovi ověřit porozumění textu a osvojení problematiky.

Souhrn

představuje shrnutí tématu.

Literatura

je soupisem zdrojů použitých v kapitole a slouží také pro doplnění a rozšíření poznatků.

OBSAH

1. ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

- 1.1. Úvod do Trestního řádu
- 1.2. Základní zásady trestního řízení
- 1.3 Nepřípustnost trestního stíhání
- 1.4 Výklad některých pojmů

2. SOUD A OSOBY NA ŘÍZENÍ ZÚČASTNĚNÉ

- 2.1 Soustava trestních soudů
- 2.2 Pravomoc a příslušnost soudů
- 2.3 Obviněný
- 2.4 Obhájce
- 2.5 Zúčastněná osoba
- 2.6 Poškozený

3. ZAJIŠTĚNÍ OSOB A VĚCÍ

- 3.1 Zadržení
- 3.2 Vazba
- 3.3 Příkaz k zatčení
- 3.4 Domovní a osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, vstup do obydlí, jiných prostor a pozemků
- 3.5 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

4. DOKAZOVÁNÍ

- 4.1 Výpověď obviněného
- 4.2 Svědci
- 4.3 Znalci
- 4.4 Věcné a listinné důkazy
- 4.5 Další úkony v dokazování
- 4.6 Některé zvláštní způsoby dokazování

5. DRUHY ROZHODNUTÍ

- 5.1 Rozsudek
- 5.2 Usnesení
- 5.3 Lhůty - počítání lhůt

6. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

- 6.1 Účel přípravného řízení
- 6.2 Postup před zahájením trestního stíhání
- 6.3 Zahájení trestního stíhání a další postup v něm
- 6.4 Meritorní rozhodnutí v přípravném řízení
- 6.5 Dohoda o vině a trestu
- 6.6 Obžaloba
- 6.7 Zkrácené přípravné řízení

7. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

- 7.1 Řízení před soudem I. stupně
- 7.2 Odvolací řízení

8. MIMOŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

- 8.1 Dovolání
- 8.2 Stížnost pro porušení zákona
- 8.3 Obnova řízení

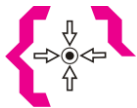
9. ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ

- 9.1 Řízení ve věcech mladistvých
- 9.2 Řízení proti uprchlému
- 9.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání
- 9.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání – společné podmínky
- 9.5 Narovnání
- 9.6 Řízení před samosoudcem
- 9.7 Ostatní odklony trestního řízení

10. MEZINÁRODNÍ JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH

- 10.1. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech
- 10.2. Prameny práva mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech
- 10.3. Zásady provádění mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech
- 10.4. Jednotlivé formy mezinárodní justiční spolupráce
- 10.5. Působnost EU v oblasti mezinárodní justiční spolupráce
- 10.6. Formy spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály

1. ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Úvod do trestního řízení a zejména jeho základní zásady jsou naprosto nezbytné pro pochopení dalšího trestního procesu, když na nich je založena organizace trestního řízení a úprava činnosti orgánů činných v trestním řízení. Studenti jsou povinni si tyto zásady osvojit i z hlediska správných názvů, které v trestním řádu uvedeny nejsou.

60 minut

orgán činný v trestním řízení
zásada ... (všechny zásady)
trestní řízení
trestní stíhání
přípravné řízení trestní
nepřípustnost trestního stíhání

1.1. Úvod do Trestního řádu

Základním pramenem trestního práva procesního je **zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**. Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachování zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.

Pomáhat k dosažení účelu trestního řízení je právem a podle ustanovení tohoto zákona i povinností občanů.

Státní moc reprezentují **orgány činné v trestním řízení**, tj. **soud, státní zástupce a policejní orgán**.

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny si navzájem pomáhat při plnění úkolů vyplývajících z trestního řádu.

Pro přehlednost a snazší orientaci studentů jsou základní zásady trestního řízení řazeny podle trestního řádu, tj. podle § 2 odst. 1 – 15 trestního řádu.

1.2. Základní zásady trestního řízení

Podle **zásady trestního stíhání jen ze zákonných důvodů** nemůže být nikdo stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví trestní řád.

Podmínkou stíhání je tedy dostatečné odůvodnění závěru, že trestný čin byl spáchán obviněným, a že jsou splněny všechny další zákonné podmínky. Tato zásada zaručuje, že občané nebudou bezdůvodně stíháni, dále že do občanských práv nebude zasahováno nad nezbytnou míru, a že v práci orgánů činných v trestním řízení bude dbáno na dodržování zákonů.

Na výše zmíněnou zásadu navazuje **zásada ne bis in idem** (tj. ne dvakrát o tomtéž), podle níž nemůže být nikdo trestně stíhán dvakrát za stejný čin, ledaže by předchozí rozhodnutí bylo zrušeno na základě mimořádných opravných prostředků.

Zásada presumpce nevin zajišťuje, že dokud není vina vyslovena **pravomocným odsuzujícím** rozsudkem soudu, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

Podle **zásady legality** je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

V souladu se **zásadou oficiality** postupují orgány činné v trestním řízení **z úřední povinnosti**, jestliže trestní řád nestanoví něco jiného. Trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku. Podle zásady přiměřenosti projednávají trestní věci s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.

Zásada materiální pravdy a **zásada vyhledávací** ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.

V souladu se **zásadou volného hodnocení důkazů** hodnotí orgány činné v trestním řízení důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů ukládá všem orgánům činným v trestním řízení spolupracovat se zájmovými sdruženími občanů a využívat jejich výchovného působení.

***Zájmovými sdruženími občanů** se rozumí odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Tato sdružení mohou působit při zamezování a předcházení trestné činnosti, spolupůsobit při výchově osob, u nichž soud rozhodl o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, nebo jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, u podmíněně odsouzených, podmíněně odsouzených k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněně propuštěných.*

Podle **zásady obžalovací** (tzv. akuzační princip) je trestní stíhání před soudy možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dohoda o vině a trestu), které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce. Bez návrhu státního zástupce nemůže být soudní řízení zahájeno.

V trestním řízení před soudem rozhoduje **senát nebo samosoudce**; předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Rozhodují-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.

V souladu s (ústavní) **zásadou veřejnosti** se trestní věci před soudem projednávají **veřejně** tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v trestním řádu nebo zvláštním zákoně. Ze zákona je veřejnost vyloučena v trestních věcech mladistvých. Výjimkou z této zásady je možnost samosoudce rozhodnout trestním příkazem.

Zásada ústnosti stanoví, že jednání před soudy je ústní. Důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají. Jde o nejlepší předpoklady pro zjištění materiální pravdy, pro naplnění zásady bezprostřednosti i pro uplatnění práv stran klást vyslychaným otázky.

Zásada bezprostřednosti zajišťuje, že při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlédnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.

Zásada zajištění práva na obhajobu je ústavní zásadou – a zahrnuje **právo osobní obhajoby**, tj. právo hájit se v procesu sám, vyjadřovat se ke všem skutečnostem, důkazům, právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, a dále právo činit v trestním řízení návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky, dále právo požadovat

od všech orgánů činných v trestním řízení, aby byly vyjasněny i všechny okolnosti svědčící v jeho prospěch, což je ostatně součástí zásady vyhledávací.

Právo zvolit si obhájce a radit se s ním zaručuje, že ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každé části řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

*Pokud si ten, proti němuž se trestní řízení vede, nezvolí obhájce, tak mu ho v některých případech musí ustanovit soud z úřední povinnosti, tj. tzv. **nutná obhajoba** - v tomto případě se jedná o obhájce „ex offa“, resp. „ex officio“.*

Podle **zásady práva užívání mateřského jazyka** orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá. To se vztahuje i na užívání jazyka národnostních menšin.

Zásada ochrany práv poškozeného (a poučovací) stanoví povinnost orgánů činných v trestním řízení v každém stadiu řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o těchto právech ho vhodným způsobem a srozumitelně poučit tak, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků, přičemž řízení musí tyto orgány vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.

1.3 Nepřípustnost trestního stíhání

V § 11 TrZ jsou uvedeny důvody, pro které nelze trestní stíhání zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno. Jde zejména o tyto důvody:

- abolicie prezidenta republiky (milost či amnestie),
- promlčení trestního stíhání,
- trestněprávní exempce,
- nedostatku věku, těžké choroby (i duševní), či úmrtí „dotčené“ osoby
- překážka dle zásady „**ne bis in idem**“, resp. „**res iudicatae**“,

Promlčení trestní odpovědnosti (§ 34 TrZ)

Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí 3 roky až 20 podle horní hranice trestní sazby odnětí svobody u konkrétního trestného činu (ve Zvláštní části TrZ) – a je stanovena takto:

- 20 let u trestných činů, za něž lze uložit výjimečný trest
- 15 let u trestných činů s horní hranicí nejméně deset let,
- 10 let u trestných činů s horní hranicí nejméně pět let,
- 5 let u trestných činů s horní hranicí nejméně tři léta,
- 3 roky u ostatních trestných činů.

V odstavci 3. jsou uvedeny situace, které se do promlčecí doby nezapočítávají, v odstavci 4. důvody přerušení promlčecí lhůty.

Trestněprávní exempce je vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení - a požívají ji podle zákona nebo mezinárodního práva zejména diplomaté, hlava státu, zákonodárci a soudci.

Zásada „**ne bis in idem**“ (viz výše) znamená, že důsledkem pravomocného rozhodnutí je překážka věci rozhodnuté (tedy: **res iudicata**), zejména pravomocným rozsudkem soudu či jiného oprávněného orgánu o pravomocném zastavení trestního stíhání...

1.4 Výklad některých pojmů

V § 12 TR jsou vysvětlovány některé termíny trestního procesu, z nichž opět uvádím pouze některé.

Státní moc reprezentují **orgány činné v trestním řízení**, tj. **soud**, **státní zástupce** a **policejní orgán**. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny si navzájem pomáhat při plnění úkolů vyplývajících z trestního řádu.

Soudem se rozumí okresní soud, krajský soud, vrchní soud nebo Nejvyšší soud České republiky.

Obviněným se rozumí též obžalovaný a odsouzený, přičemž po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako **obžalovaný**, a **odsouzeným** ten, kdo byl pravomocně odsouzen.

Trestním řízením se rozumí celé řízení podle trestního řádu a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, **trestním stíháním** pak úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku a **přípravným řízením** úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3) nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, jakož i od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, či do vydání meritorního rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání a postoupení věci, apod.

Základním pramenem trestního práva procesního je zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Orgány činnými v trestním řízení jsou: soud, státní zástupce a policejní orgán. Znalost základních zásad trestního řízení je naprosto nezbytná pro pochopení dalšího trestního procesu – a má velký význam pro výklad trestního řádu a jeho správnou aplikaci. Orgány činnými v trestním řízení jsou: soud, státní zástupce a policejní orgán. Důvody nepřipustnosti trestního stíhání a vysvětlení některých pojmů je rovněž zásadní pro orientaci v dalších kapitolách trestního řádu.

1. Vyjmenujte orgány činné v trestním řízení.
2. Co znamená zásada ... (postupně všechny zásady shora).
3. Co znamená zásada „ne bis den idem“?
4. Co znamená nepřipustnost trestního stíhání – a jaké jsou důvody?

Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.) a

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

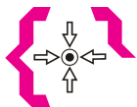
ÚZ č. 1389 - *Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5*

JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3*

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: *Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7*

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

2. SOUD A OSOBY NA ŘÍZENÍ ZÚČASTNĚNÉ

Studentům je nutno vysvětlit ústavní postavení soudů a jejich úlohu v trestním řízení. K tomu je nutno pochopit soustavu soudů, jejich pravomoc a příslušnost. Důležité jsou i informace o některých subjektech trestního řízení – objasnění práv obviněného, obhájce a zejména poškozeného.

60 minut

soustava soudů
soudní pravomoc
soudní příslušnost
obviněný
obhájce
nutná obhajoba
poškozený
zmocněnec

2.1 Soustava trestních soudů

Základní úkoly soudnictví v České republice vytyčuje hlava čtvrtá Ústavy. Soudy jsou ve výkonu své moci nezávislé, přičemž soudce je ve svém rozhodování vázán zákonem. Výkon soudní moci zajišťuje soustava soudů, mezi které je soudní pravomoc rozdělena Ústavou a příslušnými zákony, zejména zákonem o soudech a soudcích. Soudnictví v trestních věcech vykonávají okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud. V Praze namísto okresních soudů působí obvodní soudy, a působnost krajského soudu na území hlavního města Prahy vykonává Městský soud v Praze. Na území města Brna vykonává působnost okresního soudu Městský soud v Brně. V trestním řízení soudy rozhodují ve věcech týkajících se zásahů do práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod (= LZPS) – a zejména rozhodují o vině a trestu. Podle článku 40 odst. 1 LZPS „*Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“.

2.2 Pravomoc a příslušnost soudů

Soudní pravomoc je souhrn oprávnění, která zákon přiznává soudům jako státním orgánům. Příslušnost je vymezení okruhu působnosti mezi soudy různých stupňů a mezi soudy téhož stupně. Rozlišujeme příslušnost věcnou, funkční a místní.

Věcná příslušnost řeší otázku, který soud, tj. kterého druhu a stupně, je příslušný vyřizovat dané trestní věci.

Řízení v prvním stupni koná, pokud TŘ nestanoví něco jiného, okresní soud.

V § 17 TŘ je stanoveno, kdy koná v prvním stupni řízení krajský soud. Ten rozhoduje o trestných činech, na něž TrZ stanoví trest odnětí svobody s **dolní hranicí nejméně pět let**, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest – a dále o trestných činech v tomto ustanovení vyjmenovaných.

Místní příslušnost se zabývá konkrétně tím, který ze soudů určitého druhu a stupně, je podle pravidel o věcné a funkční příslušnosti příslušný pro určitou věc.

Řízení koná především soud, v jehož obvodu byl trestný čin **spáchán**. Nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu **obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje**; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu **čin vyšel najevo**.

Od soudní příslušnosti se odvozuje i příslušnost ostatních orgánů činných v trestním řízení, tj. státního zástupce i policejního orgánu.

2.3 Obviněný

Podezřelého ze spáchání trestného činu lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1 TŘ).

Práva obviněného

Vycházejí z ústavy, resp. z LZPS, poukazují na článek 40 odst. 3, z něhož vyplývá, že „Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce...“. A v dalším odstavci se uvádí, že „Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.“.

Tato ústavní práva obviněného jsou dále precizována v ustanovení § 33 TŘ.

2.4 Obhájce

Opět lze poukázat na článek 40 odst. 3 LZPS, z něhož dále vyplývá, že jestliže si obviněný „...obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.“.

Z § 35 TŘ pak mj. vyplývá, že obhájcem v trestním řízení může být jen **advokát**. Pro jednotlivé úkony trestního řízení, s výjimkou řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním soudem a nejvyšším soudem, se může obhájce dát zastoupit **koncipientem**.

Nutná obhajoba

Obviněný musí mít obhájce zejména:

- v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let,
- je-li obviněný ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování v zdravotním ústavu,
- je-li jeho svéprávnost omezena, či jsou-li vzhledem k jeho tělesným nebo duševním vadám obviněného pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit,
- jde-li o řízení proti uprchlému, nebo
- při sjednávání dohody o vině a trestu,
- v řízení o mimořádném opravném prostředku.

V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, se však může obviněný obhájce vzdát, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest, přičemž toto vzdání se obhájce může obviněný učinit pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede řízení, a to za přítomnosti obhájce a po předchozí poradě s ním. Takové prohlášení může obviněný vzít kdykoliv zpět.

Zvolený obhájce

Obviněný má především si obhájce zvolit, a místo obhájce, který mu byl ustanoven.

Ustanovený obhájce

Jestliže obviněný v případech tzv. nutné obhajoby (viz níže) nemá obhájce, určí se mu lhůta ke zvolení obhájce. Pokud v této lhůtě nebude obhájce zvolen, bude mu obhájce na dobu, po kterou trvají důvody nutné obhajoby, neprodleně ustanoven.

Pro účely ustanovení obhájce soud vede abecedně uspořádaný pořadník advokátů, kteří souhlasí s výkonem obhajoby jako ustanovení obhájci. Advokáti vedení v pořadníku jsou ustanovováni jako obhájci jednotlivým obviněným postupně tak, jak za sebou následují jejich příjmení v pořadníku. Ustanovený obhájce je povinen obhajobu převzít. Zproštěn této „obhajovací“ povinnosti může být obhájce jen na svou žádost nebo na žádost obviněného - a místo něho soud ustanoví obhájce jiného.

Povinnosti a práva obhájce

Obhájce je povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. Obhájce je oprávněn již za přípravného řízení činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti, opravné prostředky, nahlížet do spisů a zúčastnit se vyšetřovacích úkonů. Obhájce je v řízení před soudem oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit obviněný.

Zmocnění obhájce zaniká při skončení trestního stíhání.

2.5 Zúčastněná osoba

Zúčastněnou osobou je ten, jehož věc nebo část majetku byla zabrána nebo podle návrhu má být zabrána - a musí být poskytnuta možnost, aby se k věci vyjádřil; může být přítomen při hlavním líčení a veřejném zasedání, činit při nich návrhy, nahlížet do

spisů a podávat v případech tímto zákonem stanovených opravné prostředky. Zúčastněná osoba se (stejně jako poškozený) může nechat zastupovat tzv. **zmocněncem**.

2.6 Poškozený

Poškozeným je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil - a má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení atd., a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Není-li poškozený osobou plně svéprávnou nebo je-li omezen ve svéprávnosti, vykonává jeho práva podle tohoto zákona jeho zákonný zástupce nebo **opatrovník**, přičemž opatrovník může, resp. musí, být ustanoven zejména, hrozí-li nebezpečí z prodlení. Opatrovníka ustanovuje předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce.

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech **poučit** a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění; v rámci poučení jej upozorní i na možnost žádat o uspokojení nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podle zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí. Má-li poškozený postavení oběti podle zákona o obětech trestných činů, jsou povinny jej poučit též o právech podle zákona o obětech trestných činů a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění.

Zajištění nároku poškozeného

Byla-li poškozenému způsobena trestným činem škoda nebo nemajetková újma, nebo získal-li obviněný takovým trestným činem na jeho úkor bezdůvodné obohacení, lze nárok až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného.

Poškozený se může dát zastupovat **zmocněncem**. Tím může být jen osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena.

Zmocněnec zúčastněné osoby a poškozeného

Zúčastněná osoba a poškozený se mohou dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba; o tom je třeba je poučit. Zmocněnec poškozeného může být současně důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů. Zmocněnec zúčastněné osoby a poškozeného je oprávněn činit za zúčastněnou osobu nebo poškozeného návrhy a podávat za ně žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit zúčastněná osoba nebo poškozený. Zmocněnec poškozeného a zúčastněné osoby je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit.

Může obviněnému i jiným vyslychaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoli v jeho průběhu.

Bezplatná právní pomoc

Osvědčí-li poškozený, kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví, nebo který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh soud, že má **nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu**. Stejně soud rozhodne o návrhu poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

V rámci tzv. **adhezního řízení** je poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu a nově i nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení.

bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Adhezním řízením se rozumí projednání nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem v rámci trestního řízení.

Výkon soudní moci zajišťuje soustava soudů. Soudnictví v trestních věcech vykonávají okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud. Rozlišujeme věcnou a místní příslušnost. Práva obviněného jsou zaručena nejen trestním řádem, ale i ústavou, zejména pak právo na obhajobu. Trestní řád řeší důvody nutné obhajoby při zastoupení ustanoveným či zvoleným obhájcem. Poškozeným je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Nově má poškozený nárok domáhat se náhrady škody (v penězích) za nemajetkovou újmu a neoprávněné obohacení (tzv. morální škoda).

1. Vyjmenujte soudy v soustavě soudů.
2. Co je věcná příslušnost?
3. Co je místní příslušnost?
4. Jaká jsou práva obviněného?
5. Kdo může být obhájcem, jaká jsou jeho práva?
6. Co je nutná obhajoba?
7. Jaké je postavení poškozeného?
8. Jaké je postavení zúčastněné osoby?
9. Co je tzv. adhezní řízení?

Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.)

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

*Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů*

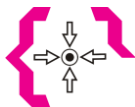
ÚZ č. 1389 - Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5

JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

*ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.*

3. ZAJIŠTĚNÍ OSOB A VĚCÍ

Vzhledem k tomu, že Ústava a Listina základních práv a svobod (= LZPS) jsou předpisy nejvyšší právní síly, jsou při výuce studentům připomínány tak, aby se orientovali i v ústavních zákonech a dovedli je aplikovat a porovnávat s ostatními zákony. Omezení osobní svobody je zásadním zásahem do ústavního práva zaručeného článkem 8, když dle odst. 2. „Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon...“. Rovněž zásah do dalších (majetkových a osobnostních) práv je protiústavní, a proto je nutné, aby studenti vnímali návaznost trestního řádu na LZPS – a co nejpřesněji se naučili režim rozhodování o těchto zásadních zásazích do ústavou zaručených práv a svobod.

60 minut

osobní svoboda
zadržení
vazba
domovní prohlídka
odposlech a záznam telekomunikačního provozu

V článku 8. odstavci 3. LZPS je výslovně uvedeno, že „*Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržena osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.*“.

A z tohoto znění vycházejí i příslušná ustanovení trestního řádu.

3.1 Zadržení

Prvotním omezením osobní svobody je zadržení. Trestní řád (= TŘ) rozlišuje tři druhy zadržení:

V § 75 TŘ je **zadržení obviněného policejním orgánem**. Musí jít o osobu, které již bylo sděleno obvinění (dle § 160/1 TŘ) a je tedy již trestně stíhána, musí být dány důvody vazby (dle § 67 TŘ) – a policejní orgán musí zadržení hlásit státnímu zástupci (= SZ).

V § 76 jde o **zadržení osoby podezřelé** ze spáchání trestného činu.

- podle odst. 1 zadrží takovou osobu policejní orgán

- podle odst. 2 ji smí zadržet kdokoliv v případě, že jde o osobu, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté – a je povinen tuto osobu předat ihned policejnímu orgánu.

Lhůta 48 hodin pro předání obviněného soudci se počítá od faktického omezení osobní svobody obviněného, resp. podezřelého, tedy včetně doby zadržení „civilní osobou“. Do této lhůty musí **státní zástupce podat k soudu návrh na vzetí obviněného do vazby**, anebo dát příkaz k jeho propuštění na svobodu. Je nutno uvést, že tato lhůta je společná pro policejní orgán a státního zástupce – a na SZ záleží, jakou lhůtu stanoví policejnímu orgánu k předložení spisu a předání zadržené osoby.

3.2 Vazba

Soudce má (jak shora uvedeno) na **rozhodnutí o vazbě 24 hodin**. Opět lze odkázat i na čl. 8 odst. 5 LZPS. V této lhůtě musí přezkoumat důvodnost trestního stíhání a existenci vazebních důvodů (viz § 67 TR).

Důvody vazby dle § 67:

písm. a) tzv. **útěková vazba** = obava, že obviněný „*uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest*“,

písm. b) tzv. **koluzní vazba** = obava, že obviněný „*bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání*“

písm. c) tzv. **předstízná (preventivní) vazba** = obava z recidivy trestné činnosti

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají – a rozhodovat o jejím prodloužení či o propuštění obviněného z vazby na svobodu. Pokud pomine důvod vazby, nebo je evidentní, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, obviněný musí být z vazby ihned propuštěn na svobodu.

Žádost o propuštění z vazby

Obviněný má právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby žádat o propuštění z vazby. O takové žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby.

Rozhodování o dalším trvání vazby

Nejpozději každé **tři měsíce** od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě je v přípravném řízení soudce povinen rozhodnout na návrh státního zástupce o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští. Jinak musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby.

Maximální lhůty vazby

Vazba může trvat jen nezbytně nutnou dobu. Celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- a) **jeden rok**, je-li vedeno trestní stíhání pro **přečin**,
- b) **dva roky**, je-li vedeno trestní stíhání pro **zločin**,
- c) **tři roky**, je-li vedeno trestní stíhání pro **zvláště závažný zločin**,
- d) **čtyři roky**, je-li vedeno trestní stíhání pro **zvláště závažný zločin**, za který lze podle trestního zákona uložit **výjimečný trest**.

Z uvedených lhůt připadá na **přípravné řízení** vždy **jedna třetina**. Do této doby musí SZ podat na obviněného obžalobu anebo ho propustit na svobodu.

Náhradní řešení namísto vazby

V případě útěkové nebo předstižné vazby, může být obviněn ponechán na svobodě či propuštěn na svobodu, jestliže soud

- přijme **záruku zájmového sdružení občanů**, anebo **důvěryhodné osoby** schopné příznivě ovlivňovat chování obviněného, za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k orgánu činnému v trestním řízení, a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, pokud považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou, nebo
- přijme **písemný slib obviněného**, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží ..., nebo
- shledá, že s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout **dohledem probačního úředníka** nad obviněným, nebo
- zároveň rozhodne o uložení některého z **předběžných opatření**.

Obviněný je povinen se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení. Orgán rozhodující o vazbě může současně uložit obviněnému povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu. Obviněný je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do určeného obydlí nebo jeho části.

Předběžná opatření

- **zákaz styku s určitými osobami**,
- **zákaz vstupu do obydlí**,
- **zákaz návštěv** nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,
- **zákaz zdržovat se** na konkrétně vymezeném místě,
- **zákaz vycestování** do zahraničí,
- **zákaz držet a přechovávat věci**, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti,
- **zákaz užívat, držet nebo přechovávat** alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky,

- **zákaz hazardních her**, hraní na hracích přístrojích a sázek (dále jen „zákaz her a sázek“), nebo
  - **zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti**, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti (dále jen „zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti“).
- (Dále viz ustanovení § 88b a násl.)

V souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením může soud rozhodnout o **výkonu elektronické kontroly** plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím **elektronického kontrolního systému** umožňujícího detekci pohybu obviněného (tzv. **elektronickým náramkem**), jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Soud rovněž může uložit obviněnému omezení spočívající v **zákazu vycestování do zahraničí**.

Dalším náhradním řešením namísto vazby je **přijetí peněžitě záruky (kauce)**. Soud může přijmout složenou **peněžitou záruku**, jejíž výši určí (od 10 000 Kč výše).

V případě tzv. předstižné vazby nelze kauci přijmout, je-li obviněný stíhán pro některý z taxativně vymezených zvláště závažných zločinů (v § 73a odst. 1). Se souhlasem obviněného může peněžitou záruku složit i jiná osoba, musí však být před jejím přijetím seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby. Při porušení zákonem stanovených podmínek kauce připadne státu.

3.3 Příkaz k zatčení

Jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, vydá v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen.

Zatčení provedou na podkladě příkazu policejní orgány, které jsou též povinny, je-li toho k provedení příkazu třeba, vypátrat pobyt obviněného.

Zatčená osoba má právo zvolit si obhájce, mluvit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zatčení.

Policejní orgán, který obviněného na základě příkazu zatkl, je povinen ho neodkladně, nejpozději však do 24 hodin, dodat soudu, jehož soudce příkaz vydal, nebo na místo umožňující tomuto soudu provést výslech prostřednictvím videokonferenčního zařízení; není-li to výjimečně možné vzhledem k nepředvídatelným okolnostem, musí být obviněný dodán **nejpozději do 24 hodin od zatčení** jinému věcně příslušnému soudu. Nestane-li se tak, musí být obviněný propuštěn na svobodu.

Soudce soudu, který příkaz k zatčení vydal, musí obviněného neprodleně vyslechnout, rozhodnout o vazbě a toto **rozhodnutí oznámit obviněnému do 24 hodin** od doby, kdy byl obviněný dodán na místo výslechu. Provádí-li výslech obviněného výjimečně jiný věcně příslušný soudce, jemuž byl obviněný dodán

vzhledem k nepředvídatelným okolnostem, informuje o jeho výsledku soudce soudu, který příkaz k zatčení vydal. Tento soudce po získání informace o výsledku rozhodne o vazbě a své rozhodnutí oznámí prostřednictvím soudce provádějícího výslech obviněnému. Není-li obviněnému rozhodnutí o vazbě oznámeno do 24 hodin od doby, kdy byl dodán na místo výslechu, musí být propuštěn na svobodu. Obviněný má právo požadovat, aby obhájce byl přítomen při jeho výslechu, pokud je v uvedené lhůtě dosažitelný.

Další podrobnosti jsou v oddílu prvním a druhém hlavy čtvrté TR.

3.4 Domovní a osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, vstup do obydlí, jiných prostor a pozemků

Opět nutno upozornit na článek 12 LZPS:

*(1) **Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.***

*(2) **Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.***

Stručně řečeno: pouze **soud** nařizuje domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků, osobní prohlídku v přípravném řízení nařizuje SZ a v řízení před soudem předseda senátu, o vstupu do obydlí, jiných prostor a pozemků může rozhodnout policejní orgán za podmínek uvedených v § 83c TR. Těmto úkonům by měl předcházet výslech osoby dotčené, aby tato měla možnost věc vydat dobrovolně.

Důvody domovní prohlídky a osobní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků

Domovní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.

Stejně tak lze vykonat i **prohlídku** prostor nesloužících k bydlení (**jiných prostor**) a pozemků, pokud nejsou veřejně přístupné.

Osobní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení. U osoby zadržené a u osoby, která byla zatčena nebo která se bere do vazby, lze vykonat osobní prohlídku též tehdy, je-li tu podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou věc, jíž by mohla ohrozit život nebo zdraví vlastní nebo cizí.

Příkaz k domovní prohlídce

Nařídit domovní prohlídku je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce **soudce**, přičemž příkaz musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Bez takového příkazu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků, jestliže vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu – a příkaz soudu musí předložit dodatečně. Policejní orgán může provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků bez příkazu také tehdy, pokud uživatel dotčených prostor nebo pozemků písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí, a své prohlášení předá policejnímu orgánu.

Příkaz k osobní prohlídce je oprávněn vydat předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo s jeho souhlasem policejní orgán. Osobní prohlídku vykonává vždy osoba stejného pohlaví.

Osoba, u níž má být provedena domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemku, osobní prohlídka nebo vstup do obydlí, je povinna tyto úkony strpět – a v případě jejího nesouhlasu lze překonat odpor takové osoby nebo jí vytvořenou překážku.

Specifický je postup při provádění domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii.

*Dále je v tomto oddílu upraven postup OČTŘ při **zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování**. Zdržení zásilky může nařídit předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce, otevření zásilky a její záměnu jen předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce se souhlasem soudce. Sledování zásilky může nařídit státní zástupce.*

Další podrobnosti k této části jsou v oddílu pátém hlavy čtvrté TR.

3.5 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Článek 13 LZPS zaručuje mj. i tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením. V § 88 TR je upraven režim povolování a průběh odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu s tím, že **příkaz** za striktních podmínek tam uvedených vydává v přípravném řízení **soudce** (na návrh SZ) a v řízení před soudem předseda senátu. Obdobný postup je uveden v následném § 88a TR při zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat.

Příkaz k odposlechu telefonních hovorů a k záznamu telekomunikačního provozu může vydat pouze a jen předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce **soudce**, a to v trestním řízení pro **zločin**, na který zákon stanoví trest odnětí svobody **s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let**, dále pro některé další trestné činy (v § 88), nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, a to pouze za podmínek, „že lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo“. Nepřípustný je odposlechu a záznam telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným.

Příkaz musí být vydán písemně a musí být řádně odůvodněn. Musí v něm být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší **než čtyři měsíce**...

Důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, musí být průběžně vyhodnocovány – a pokud pominou, je nutno odposlech a záznam telekomunikačního provozu ihned ukončit. Na základě vyhodnocení

dosavadního průběhu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může soudce soudu vyššího stupně a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce krajského soudu dobu trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu **prodloužit**, a to i opakovaně, vždy na dobu **nejdéle čtyř měsíců**.

U taxativně uvedených trestných činů může orgán činný v trestním řízení nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu, pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí (viz § 88 odst. 5).

Zničení záznamů

Pokud při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je policejní orgán po souhlasu soudu a v přípravném řízení státního zástupce povinen záznamy bezodkladně zničit **po třech letech od pravomocného skončení věci**.

Vydání údajů o telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat (dle § 88a), může nařídit v řízení před soudem předseda senátu a v přípravném řízení **soudce** v řízení vedeném pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s **horní hranicí trestní sazby nejméně tři roky** nebo pro úmyslný trestný čin tam taxativně uvedený, anebo trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn, uvedena totožnost konkrétního uživatele, je-li známa. Takového příkazu není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat.

Podrobnosti k této části jsou v oddílu pátém a šestém hlavy čtvrté TR.

Osobní svoboda (zejména svoboda volného pohybu), nedotknutelnost obydlí, jakož i tajemství zpráv podávaných telefonem apod. patří k osobnostním, popř. majetkovým, právům zajištěným LZPS. O jakémkoliv zásahu do nich musí rozhodovat soudce v přípravném řízení (na návrh státního zástupce) a v řízení před soudem předseda senátu. Lhůty omezení osoby jsou přísně stanoveny trestním řádem, kdy SZ nesmí překročit 48 hodin pro zadržení a soud 24 hodin pro rozhodnutí o vazbě. Každý takový zásah musí být řádně odůvodněn (důvody vazby) a musí být vždy splněny striktně dané podmínky v hlavě čtvrté trestního řádu. V této hlavě jsou dále přísně upraveny další procesní úkony důležité pro trestní řízení: domovní a osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, vstup do obydlí, jiných prostor a pozemků, odposlech a záznam telekomunikačního provozu aj.

1. Jaký je postup při zadržení a jaká je lhůta omezení osobní svobody?
2. Kdo a v jaké lhůtě rozhoduje o vazbě?
3. Vyjmenujte důvody vazby.
4. Vyjmenujte instituty náhradního řešení namísto vazby.
5. Vyjmenujte druhy předběžného opatření, jež může soud uložit místo vazby.
6. Jaké jsou lhůty u příkazu k zatčení?
7. Kdo rozhoduje o nařízení domovní prohlídky?
8. Kdo rozhoduje o nařízení prohlídky nebytových prostor?
9. Kdo může vydat příkaz k zadržení a ke sledování zásilky v přípravném řízení?
10. Kdo rozhoduje o nařízení odposlechu telefonních hovorů?
11. U jakých TČ lze vydat příkaz k odposlechu telefonních hovorů – na jakou dobu?
12. U jakých TČ lze žádat o vydání údajů o telekomunikačním provozu?

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

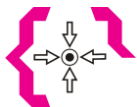
ÚZ č. 1389 - Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5

JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

4. DOKAZOVÁNÍ

V průběhu dokazování musí zejména policejní orgány i SZ opatřovat/zajišťovat veškeré dostupné důkazy důležité pro rozhodnutí (zásada vyhledávací aj.), a to ve všech stádiích trestního řízení. K tomu slouží i doznání obviněného, svědecké výpovědi, expertizy, ale i další důkazy, o nichž je stručně pojednáno níže. Studenti na podkladě případů z praxe pochopí a zapamatují si všechny způsoby dokazování, včetně těch zvláštních. Osvojí si procesní podmínky výpovědi svědků, včetně důvodů pro její odmítnutí, důvody a řízení při přibírání znalců a hodnocení jejich expertiz.

60 minut

povinnost svědčit
znalci
konfrontace
rekognice
vyšetřovací pokus
rekonstrukce
prověrka na místě
soudní pitva
ústavní pozorování

Jak konstatuje úvodní ustanovení páte hlavy v § 89 TŘ, „v průběhu trestního stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dokazovat zejména, zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin, zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek, podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele, podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení, okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.“

Za důkaz může sloužit vše, co přispěje k objasnění věci, nejčastěji jsou to (krom verifikovaného doznání obviněného) výpovědi svědků, zásadní znalecké posudky, ale i věci a listiny důležité pro trestní řízení. **Kontradiktornost** současného **trestního řízení** podtrhuje, že každá z procesních (proti)stran může sama důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Takový důkaz nemůže být odmítnut s poukazem, že nebyl vyžádán policejním orgánem či SZ.

Kontradiktorní řízení tedy umožňuje obviněnému předkládat „proti-expertízy“ aj.

4.1 Výpověď obviněného

I tady je nutno upozornit, že obviněným je občan, resp. podezřelý, jemuž bylo prokazatelně doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání („sdělení obvinění“) ve smyslu § 160 odst. 1 TR. V § 91 TR je uveden podrobný postup při výslechu obviněného, jakož i jeho práva.

4.2 Svědci

Obecně je dána každému povinnost svědčit, tj. pravdivě vypovídat o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení - a nic zásadního nezamlčet.

Zde je třeba připomenout příp. trestní odpovědnost pro trestné činy křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku (§ 346 TrZ), křivého obvinění (§ 345 TrZ), pomluvy (§ 184 TrZ), poškození cizích práv (§ 181 TrZ), resp. odpovědnost za adekvátní přestupek.

Omezení je ve vztahu k utajovaným informacím (chráněným zvláštním zákonem) a ke státem uložené či uznané povinnosti mlčenlivosti, těchto však lze zprostit. Zejména jde o okolnosti, týkající se utajovaných informací (ve stupni utajení „tajné“ a „přísně tajné“).

V § 100 jsou uvedeny zásadní důvody, kdy má svědek **právo odepřít výpověď** vůči obviněnému, včetně případů, kdy by mohl svou výpovědí způsobit další trestní stíhání, zejména sobě. O tomto právu musí být výslovně (a prokazatelně) poučen v každém stadiu trestního řízení. V §§ 101-103 TR je podrobně uveden procesní postup při výslechu svědka, včetně zvláštního přístupu ke svědkovi mladšímu než 18 let, kdy je mj. třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech již nebylo třeba opakovat, a to ani v dalších stádiích řízení. K výslechu by se měl přibrat orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, nejlépe dětský psycholog apod. Doporučuje se výslech za současného pořízení obrazového a zvukového záznamu pořízeného o výslechu. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu nebo přehráním záznamu, a k okolnostem pořízení záznamu atd. vyslechnout osoby, jež byly výslechu přítomny.

Nutno upozornit i na režim výslechu „**utajěného svědka**“ dle § 55 odst. 2 TR v situaci, kdy svědkovi nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv (utajení totožnosti i podoby svědka). Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon.

Jde o zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a změnách zákonů).

Trestní řád nově umožňuje výslech obviněného, svědka či znalce prostřednictvím **videokonferenčního zařízení**, a to v samostatném ustanovení § 111a.

4.3 Znalci

K posouzení odborných otázek a problémů orgány činné v trestním řízení přibírají znalce z různých oborů a odvětví, přičemž musí jít o znalce zapsané v soudním seznamu znalců. Přibrání experta „ad hoc“ by mělo být skutečně jen výjimečné v případě, kdy není řádně jmenovaný znalec ze specifického odvětví.

Proti osobě znalce lze vznést námitky. Znalci předkládají své expertizy písemně – a v případě pochybností a nejasností je nutno požádat znalce o vysvětlení.

„Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení“ mohou OČTŘ přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem.

*V závažných a skutkově složitých věcech může státní zástupce nebo policejní orgán využít odborné pomoci **konzultanta**, který má znalost ze speciálního oboru, přičemž o takovou konzultaci může též požádat správní úřad, jiný orgán, vědeckou nebo výzkumnou instituci. Smyslem tohoto institutu je okamžitá konzultace odborného problému v rámci zajišťování a vyhodnocování důkazů v přípravném řízení, přičemž odborné konzultace může využít i znalec. Na rozdíl od přibrání znalce (usnesením) v případě přibrání konzultanta sepíše státní zástupce nebo policejní orgán úřední záznam.*

Účast konzultanta nezbavuje státního zástupce a policejní orgán odpovědnosti za zákonný průběh trestního řízení a stejně tak znalce za jeho expertizu. (Dále viz § 157 odst. 3 TR).

4.4 Věcné a listinné důkazy

Jak uvádí TR v ustanovení § 112, *„věcnými důkazy jsou předměty, kterými nebo na kterých byl trestný čin spáchán, jiné předměty, které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele, jakož i stopy trestného činu.*

Listinnými důkazy jsou listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému.“

4.5 Další úkony v dokazování

Z dalších úkonů je nutno připomenout **ohledání a prohlídku těla** a jiné podobné úkony. Odběr krve (provádí lékař) a odběr biologického materiálu je dotyčná osoba povinna strpět. Klade-li však odpor (a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon

spojený se zásahem do tělesné integrity), je policejní orgán oprávněn tento odpor překonat (po předchozím souhlasu SZ).

V případě podezření, že ke smrti člověka došlo v důsledku zavinění jinou osobou, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána. V takových případech lze pohřbit mrtvolu jen se souhlasem státního zástupce. Státní zástupce může příp. nařídit i **exhumaci mrtvoly**.

V případě podezření na zaviněnou smrt člověka musí být nařízena **soudní pitva**, k níž musí být přibráni (nejméně) **dva znalci** z oboru soudního lékařství.

K **vyšetření duševního stavu** se vždy přibírá znalec z oboru psychiatrie, v některých případech může (pouze) **soud** usnesením nařídit **ústavní pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu**, u vazebně stíhaných pak ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Pozorování duševního stavu má trvat **maximálně dva měsíce**, výjimečně jej lze prodloužit o jeden měsíc.

V případě závažných pochybností o schopnosti svědka, jehož výpověď je pro rozhodnutí zvláště důležitá, správně vnímat nebo vypovídat, je možno vyšetřit znalce i **duševní stav svědka**. Zkoumání duševního stavu svědka formou pozorování v uzavřeném ústavu není přípustné.

4.6 Některé zvláštní způsoby dokazování

Stručně poznámky k jednotlivým způsobům dokazování:

Konfrontace = jde o postavení „tváří v tvář“, lze ji provést až po výslechu „účastníků“ konfrontace (obvinění, svědci) – a zásadně jen ve stadiu řízení před soudem.

Rekognice = jde o „znovupoznání“ osoby (včetně hlasu) či věci mezi nejméně třemi dalšími podobnými subjekty, a to po předchozím výslechu poznávající osoby, lze i z „fotoalba“, to však nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby.

Vyšetřovací pokus = vede k prověření nebo upřesnění skutečností, popř. ke zjištění skutečností nových, „*pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách*“, popř. i za přítomnosti znalce.

Rekonstrukce = má vést k prověření, popř. k další dokumentaci, výpovědi podezřelého, obviněného, poškozeného nebo svědka, kteří by měli znázornit průběh trestného jednání.

Prověрка na místě = vede k upřesnění a doplnění důležitých skutečností za osobní účasti podezřelého, obviněného nebo svědka na konkrétním místě (zpravidla jde o místo činu).

Poslední tři úkony se mohou dle situace i vzájemně prolínat či na sebe navazovat, důležitá je přesná protokolace a dokumentace (foto, video aj.).

V průběhu dokazování musí OČTŘ (v souladu se zásadou vyhledávací aj.) opatřovat veškeré relevantní důkazy podstatné pro rozhodnutí v každém stadiu trestního řízení. Kromě výpovědi (nejlépe doznání) obviněného jsou to (až na výjimky) povinné svědecké výpovědi a objektivizující znalecké posudky (psychiatrické i na základě

pozorování obviněného v uzavřeném ústavu). U toho je nutno zdůraznit, že v rámci kontradiktorního řízení mohou tyto důkazy předkládat obě procesní strany, tj. kromě veřejného žalobce (SZ) i protistrana. Zvláštními způsoby dokazování je konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě, dalšími úkony je zajištění (a příp. vyhodnocení) věcných a listinných důkazů, ohledání a prohlídka těla a jiné podobné úkony, jako je odběr krve nebo jiného biologického materiálu.

1. Co znamená povinnost svědčit a jaké jsou výjimky?
2. Vyjmenujte operativně pátrací prostředky
3. Jaký je význam znalců v TR?
4. Jaký je rozdíl mezi znalcem a konzultantem
5. Co je konfrontace?
6. Co je rekognice?
7. Co je vyšetřovací pokus?
8. Co je rekonstrukce?
9. Co je prověrka na místě?
10. Kdy se nařizuje soudní pitva?
11. Kdo může nařídít exhumaci mrtvol?
12. Kdo a na jakou dobu nařizuje ústavní pozorování?

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

ÚZ č. 1389 - Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5

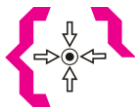
JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

5. DRUHY ROZHODNUTÍ

Kapitola je věnována druhům rozhodnutí v trestním řízení. Poskytuje přehled o jejich náležitostech a obsahu. Věnuje se také opravným prostředkům a závazným lhůtám k jejich podání. Vysvětluje, v jakých případech může oprávněná osoba opravný prostředek podat.

30 minut

rozsudek
usnesení
trestní příkaz
opravný prostředek
odvolání
stížnost
odpor

5.1 Rozsudek

Rozsudkem rozhoduje pouze soud – a jde o rozhodnutí o vině („nevině“) a o trestu (či upuštění od potrestání apod.).

Rozsudek po úvodních slovech "Jménem republiky" musí obsahovat označení soudu, o jehož rozsudek jde, jména a příjmení soudců, kteří se na rozhodnutí zúčastnili, den a místo vyhlášení rozsudku, **výrok rozsudku** s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito, **odůvodnění** (pokud zákon nestanoví něco jiného) a **poučení o opravném prostředku** (v případě rozsudku – **odvolání**).

Obžalovaný musí být v rozsudku označen tak, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou. Výrok, jímž se obžalovaný uznává vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením, zda jde o zločin nebo přečin, a místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Součástí výroku je i výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, popř. i výrok o ochranném opatření...

Odsuzující rozsudek musí obsahovat **výrok o trestu** s uvedením zákonných ustanovení, podle nichž byl trest vyměřen, nebo podle nichž bylo od potrestání upuštěno, a jde-li o podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, též výrok o stanovení zkušební doby a jejím trvání. Byl-li nad pachatelem vysloven dohled, musí být z výroku rozsudku zřejmé, zda dohled má být vykonáván v rozsahu stanoveném trestním zákonem nebo zda jsou vedle něj pachateli ukládána další přiměřená omezení nebo povinnosti. Byl-li uložen trest, jehož výkon lze podmíněně odložit, musí

rozsudek obsahovat i výrok o tom, zda byl podmíněný odklad povolen, popřípadě na jaké podmínky je vázán. Byl-li uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, musí rozsudek obsahovat výrok o **způsobu výkonu tohoto trestu**.

Ve výroku **zprošťujícího rozsudku** musí být uvedeno, o který z důvodů uvedených v § 226 se zproštění obžaloby opírá.

Základní součástí každého rozsudku je **poučení o odvolání**. Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to **do osmi dnů od doručení opisu rozsudku**. O odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje nadřízený krajský soud a o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně rozhoduje nadřízený vrchní soud.

Odvolací soud zamítne odvolání, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět. Odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Rozsudek je **pravomocný** a zpravidla **vykonatelný** zejména pokud nebylo podáno odvolání, anebo bylo-li toto zamítnuto.

5.2 Usnesení

Usnesením rozhodují všechny orgány činné v trestním řízení.

Usnesení musí obsahovat označení orgánu, o jehož rozhodnutí jde, den a místo rozhodnutí, **výrok usnesení** s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito, **odůvodnění**, pokud zákon nestanoví něco jiného, a **poučení o opravném prostředku**.

Usnesení je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět; usnesení soudu se oznámí též státnímu zástupci. Oznámení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení.

Opravným prostředkem proti usnesení je **stížnost**. Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to **do tří dnů od oznámení usnesení**.

Záleží-li vada v tom, že v napadeném usnesení některý výrok chybí nebo je neúplný, může nadřízený orgán, aniž vysloví zrušení napadeného usnesení, buď sám je doplnit, anebo uložit orgánu, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje, aby o chybějícím výroku rozhodl nebo neúplný výrok doplnil.

Usnesení je **pravomocné** a tedy i **vykonatelné** zejména pokud nebyla stížnost podána, anebo byla-li tato zamítnuta.

Usnesení je vykonatelné, i když dosud nenabylo právní moci, jestliže zákon proti němu sice připouští stížnost, avšak nepřiznává jí odkladný účinek.

*Pro úplnost i v rámci této části nutno dodat, že dalším druhem rozhodnutí v trestním řízení je **trestní příkaz**, jímž může rozhodnout pouze **samosoudce**, opravným prostředkem je **odpor**, který je nutno podat **do osmi dnů** od doručení trestního příkazu. Samostatně o něm pojednává poslední část, týkající se zvláštních způsobů řízení.*

5.3 Lhůty - počítání lhůt

Pro dodržení lhůt k podání opravných prostředků je nutno stručně uvést pravidla pro jejich počítání.

Do lhůty určené podle dní **se nezapočítává** den, kdy se stala událost určující počátek lhůty, do běhu lhůt **se počítají** všechny dny v týdnu – a připadne-li konec lhůty na den pracovního klidu nebo pracovního volna, pokládá se za poslední den lhůty nejbližší příští pracovní den.

Lhůta stanovená podle týdnů, měsíců nebo let končí uplynutím toho dne, který svým jménem nebo číselným označením odpovídá dni, kdy se stala událost určující počátek lhůty. Chybí-li tento den v posledním měsíci lhůty, končí lhůta uplynutím posledního dne tohoto měsíce.

Rozsudek musí obsahovat výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání, které se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu rozsudku. **Usnesení** musí obsahovat výrok usnesení, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Opravným prostředkem proti usnesení je stížnost, která se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení. V závěru této části je zmíněno další rozhodnutí o vině a trestu, které vydává samosoudce, jakož i pravidla počítání lhůt-

1. Vyjmenujte druhy rozhodnutí, názvy opravných prostředků a lhůty, v nichž se podávají.
2. Kdy je rozhodnutí pravomocné?
3. Kdy je rozhodnutí vykonatelné?
4. Vypočítání konec lhůty k podání opravného prostředku podle dnů

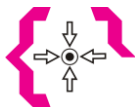
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice*, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran
ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: *Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl* vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

6. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Tato nejobsáhlejší a složitá/obtížná část v co největší stručnosti (až „telegraficky“) popisuje první stadium trestního řízení, v němž je nutno opatřovat zásadní důkazy pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věci se má dál zabývat soud, anebo zda má být upuštěno od dalšího trestního stíhání osoby. Garantem přípravného řízení je státní zástupce, který také řídí průběh trestního stíhání v rámci přípravného řízení – a také meritorně rozhoduje o jeho výsledku.

60 minut

trestní oznámení
záznam o zahájení úkonů trestního řízení
prověřování
zahájení trestního stíhání
meritorní rozhodnutí
dohoda o vině a trestu
obžaloba
spolupracující obviněný
zkrácené přípravné řízení

6.1 Účel přípravného řízení

Přípravné řízení je prvním stadiem trestního řízení. Jeho účelem je zjistit, zda je podezření z trestného činu proti určité osobě natolik odůvodněné, že je možno podat obžalobu k soudu či věc řešit v rámci dohody o vině a trestu. V rámci prověřování, resp. vyšetřování, musí orgány činné v tomto řízení (policejní orgán a státní zástupce) co nejrychleji a v potřebném rozsahu vyhledat důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu včetně osoby pachatele a následku trestného činu, zejména pak opatřit podklad pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba, popř. návrh na dohodu o vině a trestu, a věci se má zabývat soud, anebo zda má být upuštěno od dalšího trestního stíhání osoby. Na správném provedení přípravného řízení, jehož garantem a „řídícím“ je státní zástupce (= SZ), závisí i výsledek celého trestního řízení. Státní zástupce přezkoumává postup policejního orgánu – a v rámci vyšetřování je oprávněn, resp. povinován, dozorem nad přípravným řízením (viz § 174 a § 175 TŘ).

6.2 Postup před zahájením trestního stíhání

Šetření, resp. **prověřování**, policejní orgán zahajuje na základě vlastních poznatků nebo trestních oznámení. Trestní oznámení může podat kdokoliv k policejnímu orgánu

nebo k SZ – a o vyzrozumění o učiněných opatřeních musí oznamovatel výslovně požádat.

Prověřování se zahajuje **vyhotovením záznamu o zahájení úkonů trestního řízení**, v němž policejní orgán uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl. Opis záznamu se zasílá toliko státnímu zástupci, a to do 48 hodin od zahájení trestního řízení (viz § 158/3 TŘ). V případě nebezpečí z prodlení může policejní orgán záznam sepsat až po provedení nutných neodkladných a neopakovatelných úkonů. Po sepsání záznamu (který nemá povahu rozhodnutí) policejní orgán provádí úkony uvedené v § 158 TŘ, které jsou pak využitelné v řízení před soudem (ač byly opatřeny před zahájením trestního stíhání), a to včetně operativně pátracích prostředků a dalších úkonů (viz § 158b-e TŘ).

Neodkladné nebo neopakovatelné úkony (§ 158 odst. 9)

Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Jde například o výslech svědka a rekognici zadržení podezřelé osoby, vydání a odnětí věci, zajištění nemovitosti, majetku, peněžních prostředků, cenných papírů apod., domovní prohlídku, osobní prohlídku, vstup do obydlí, odposlech a záznam telekomunikačního provozu – a logicky o ohledání místa činu a jiného místa, prohlídku, pitvu a exhumaci mrtvoly, prohlídku těla a odběr krve nebo jiný obdobný úkon, včetně odběru biologického materiálu.

Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést, jako např. výslech svědka, osoby mladší 15 let, dále také výslech osoby, která umírá, její život je vážně ohrožen, osoba je ve velmi vysokém věku nebo vážně nemocná, odjíždí na dlouhodobý pobyt do zahraničí a podobně i výslech znalce.

Operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití

Pověřený policejní orgán je oprávněn v řízení o úmyslném trestném činu používat operativně pátrací prostředky, kterými se rozumí:

- **předstíraný převod,**
- **sledování osob a věcí,**
- **použití agenta,**

příčemž používání těchto operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak, přičemž práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné. Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků zákonným způsobem lze pak použít jako důkaz.

Blíže viz § 158b TŘ

Skončení prověřování

Prověřování je nutno skončit ve lhůtách stanovených dle věcné příslušnosti soudů a jsou stanoveny takto:

- **do dvou měsíců** od jejich přijetí, jde-li o věc patřící do **příslušnosti samosoudce**, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení,

- do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící do **příslušnosti okresního soudu**, a
- do šesti měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni **do příslušnosti krajského soudu**.

Nesplnění těchto lhůt musí policejní orgán písemně zdůvodnit státnímu zástupci – a dále uvést, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Státní zástupce poté stanoví lhůtu, po kterou má prověřování ještě trvat. O prodloužení lhůty lze požádat opakovaně.

Rozhodnutí věci po skončení prověřování

Po skončení prověřování policejní orgán rozhodne o odložení nebo o odevzdání věci. Státní zástupce nebo policejní orgán **věc odloží usnesením**, nejde-li o podezření z trestného činu, „*jestliže není na místě vyřídit věc jinak*“, což znamená:

- **odevzdání věci** příslušnému orgánu k projednání **přestupku**, nebo
- **odevzdání věci** jinému orgánu ke **kázeňskému** nebo **kárnému projednání**.

Takové rozhodnutí nemá povahu usnesení.

V případě, že jsou dány důvody nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 TR, státní zástupce nebo policejní orgán svým usnesením ještě před zahájením trestního stíhání věc odloží. Stejně tak může rozhodnout v případě, že je trestní stíhání neúčelné.

Usnesení o odložení věci musí být doručeno poškozenému, pokud je znám – a vždy do 48 hodin státnímu zástupci. Oznamovatel se o odložení věci vyrozumí, pokud o to podle § 158 odst. 2 požádal.

V § 159b a v § 159c TR jsou uvedeny důvody pro dočasné odložení trestního stíhání, V § 159d pak pro rozhodnutí o nestíhání podezřelého.

6.3 Zahájení trestního stíhání a další postup v něm

O zahájení trestního stíhání obviněného rozhodne policejním orgán či SZ **usnesením** dle § 160 odst. 1 TR v případě, že „...*zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba...*“, přičemž výrok usnesení musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným i zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován.

Vyšetřování

„*Vyšetřováním se označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu.*“

Trestní stíhání se souhlasem poškozeného

U taxativně vymezených trestných činů a podmínek je trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného. V § 163 TR je uveden výčet trestných činů, u nichž lze

zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze **se souhlasem poškozeného**.

Takový souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

Souhlasu poškozeného s trestním stíháním však není třeba, pokud byla takovým činem způsobena smrt, nebo poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, či v případě, že poškozeným je osoba mladší 15 let, popř. je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností. Pokud se poškozený ihned nevyjádří, zda souhlasí s trestním stíháním, je mu poskytnuta k vyjádření přiměřená lhůta, nejvýše však 30 dnů. Poté už souhlas s trestním stíháním dát nelze.

Postup při vyšetřování upravuje § 164 TŘ, následující ustanovení upravuje účast obviněného a obhájce ve vyšetřování. Zásadně platí, že úkony provedené před zahájením trestního stíhání (v rámci prověřování) nemusí policejní orgán opakovat, pokud byly provedeny způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona. **Lhůty pro skončení vyšetřování jsou stanoveny stejně jako u prověřování**, tj. do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce - a do tří měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu. Obdobný je i „mechanismus“ prodloužení těchto lhůt.

6.4 Meritorní rozhodnutí v přípravném řízení

V této fázi trestního stíhání může meritorně rozhodnout pouze státní zástupce, který může svým usnesením **postoupit věc jinému orgánu** (v případě, že jde o přestupek či jiný správní delikt), může/musí **zastavit trestní stíhání** (z důvodů § 172 TŘ), popř. **trestní stíhání přerušit** (viz § 173 TŘ). Zastavit trestní stíhání lze zejména z těchto důvodů:

- je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede,
- není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci,
- není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný,
- je-li trestní stíhání nepřipustné (viz opět § 11),
- pro nepřičetnost obviněného,
- zanikla-li trestnost činu.

Usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci doručí státní zástupce bezodkladně po právní moci **Nejvyššímu státnímu zastupitelství**, které jeho **postup přezkoumá**.

6.5 Dohoda o vině a trestu aj.

Jednání o **dohodě o vině a trestu** zahajuje státní zástupce, pokud je přesvědčen, že se skutek stal a že je tento skutek trestným činem. Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce. Dohoda o vině a trestu mj. obsahuje přesný popis skutku, pro který je obviněný stíhán, dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu, včetně délky zkušební doby, rozsah a způsob náhrady škody

nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto...

Novelou s účinností od 1. 10. 2020 se používání dohody o vině a trestu významně rozšířilo. Sjednání dohody je nyní možné u všech trestných činů, nově tedy i u zvláště závažných zločinů – a je možné ji uzavřít i ve fázi v řízení před soudem před zahájením hlavního líčení nebo před zahájením dokazování.

Zcela nově byl zaveden nový institut **prohlášení viny** - týká se skutkových otázek i právní kvalifikace; řízení se pak vede již jen za účelem rozhodnutí o sankci. Jde o jakýsi mezistupeň mezi dohodou a prohlášením skutečností za nesporné. Obviněný musí prohlásit, že je vinný daným skutkem, souhlasit s jeho právní kvalifikací, nesouhlasí však s návrhem trestu předkládaným státním zástupcem. Vstřícná prohlášení ze strany obviněného se následně zohledňují při trestání. Soudem přijatá prohlášení (nesmí mít pochybnosti) jsou neodvolatelná a nelze je napadnout opravným prostředkem.

Nově je umožněno **prohlášení některých skutečností za nesporné** (tj. shoda alespoň zčásti na skutku či právní kvalifikaci) učinit i v rámci hlavního líčení obecně ve standardním řízení před soudem, když dosud bylo prohlášení možné pouze v řízení zjednodušeném. Jasně vymezení sporných otázek na počátku hlavního líčení by mělo vést k urychlení jeho dalšího průběhu.

6.6 Obžaloba

Státní zástupce (a to i v pochybnostech) podává obžalobu (viz § 176 TŘ), pokud výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud. Obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání (tj. **totožnost skutku**).

Obžaloba musí obsahovat údaje o obviněném, přesné vymezení skutku, právní kvalifikaci a odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá a seznam důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje, jakož i právní úvahy, kterými se státní zástupce řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona. Součástí obžaloby (jsou-li pro to důvody) je i návrh na uložení ochranného opatření. Obžaloba neobsahuje poučení o opravném prostředku.

Spolupracující obviněný

Státní zástupce může v řízení o zločinu v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, pokud obviněný splňuje a dodržuje podmínky stanovené § 178a TŘ a považuje-li to státní zástupce za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

SZ může v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání. Označí-li státní zástupce obviněného za spolupracujícího, soud podle míry a užitku spolupráce a charakteru obviněného a jeho podílu na zločinu k tomu při ukládání trestu přihlédne jako k polehčující okolnosti (§ 41 TrZ), soud musí uložit trest pod dolní hranici trestní sazby (§ 58 TrZ), či dokonce může upustit od potrestání (§ 46 TrZ).

Někdy bývá spolupracující obviněný označován jako „**korunní svědek**“ (převzato z angloamerického právního systému).

6.7 Zkrácené přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení se koná **o trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující pět let**, pokud byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo pokud je trestní stíhání důvodné a lze očekávat postavení obviněného před soud nejpozději do dvou týdnů. Ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný. Po skončení tohoto řízení může SZ podat **návrh na potrestání**, může s podezřelým sjednat dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na schválení, anebo věc odevzdá k projednání přestupku, či ji odloží...

Pokud SZ neučiní žádné z těchto rozhodnutí nebo opatření, předá věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání. Návrh na potrestání má stejné náležitosti jako obžaloba - s výjimkou odůvodnění.

Pokud je státnímu zástupci předána zadržená podezřelá osoba a státní zástupce ji nepropustí na svobodu, předá ji nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání nebo s návrhem na schválení dohody o vině a trestu; jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného.

SZ rovněž může rozhodnout o tom, že se podání návrhu na potrestání podmíněně odkládá (za podmínek a postupem uvedeném v § 179g TR).

O zahájení trestního stíhání obviněného rozhodne policejním orgán či SZ usnesením dle § 160 odst. 1 TR v případě, že „...*zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba...*“, přičemž výrok usnesení musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným i zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován.

Přípravné řízení je prvním a zásadním stadiem trestního řízení, v němž je nutno opatřit důkazy a další podklady pro rozhodnutí policejního orgánu a zejména státního zástupce o způsobu „vyřízení“ věci, počínaje prvotním trestním oznámením, přes záznam o zahájení úkonů trestního řízení, jímž se zahajuje prověřování, následné trestní stíhání a meritorní rozhodnutí SZ v něm. Dalšími způsoby rozhodnutí SZ je dohoda o vině a trestu, podání obžaloby a v rámci ní příp. označení spolupracujícího obviněného. Závěrem je objasněn i průběh zkráceného přípravného řízení.

1. Kdo a ke komu podává trestní oznámení?
2. Jak se zahajuje prověřování?
3. Jak lze skončit prověřování?

4. V jakých lhůtách musí být skončeno prověřování věci podle příslušnosti soudů
5. Jak se zahajuje trestní stíhání?
6. Jaké jsou druhy meritorního rozhodnutí v přípravném řízení?
7. Co je dohoda o vině a trestu, včetně prohlášení obviněného?
8. Objasněte význam institutu spolupracujícího obviněného.
9. Kdo je tzv. korunní svědek?
10. Jak probíhá zkrácené přípravné řízení?

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů.

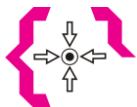
ÚZ č. 1389 - *Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5*

JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3*

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: *Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7*

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl, Komentář.** 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

7. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Cílem této kapitoly je stručné seznámení s průběhem trestního řízení před soudem prvního stupně. Kapitola objasňuje základní zákonitosti řízení před soudem, jeho jednotlivá stadia a představuje jeho klíčové subjekty i s jejich právy a povinnostmi. V závěru kapitoly je pozornost věnována odvolacímu řízení – oprávněným osobám, lhůtám a jednotlivým rozhodnutím odvolacího soudu.

60 minut

obžaloba
návrh na potrestání
dohoda o vině a trestu
hlavní líčení
veřejné zasedání
odvolací řízení
odvolací soud

7.1 Řízení před soudem I. stupně

Trestní stíhání před soudem se koná jen na podkladě **obžaloby** nebo **návrhu na potrestání**, které podává a před soudem zastupuje státní zástupce, nebo na podkladě **návrhu na schválení dohody o vině a trestu**, který podává **státní zástupce** (viz zásada obžalovací).

Podanou obžalobu soud nejprve přezkoumá, zda poskytuje spolehlivý podklad pro další řízení. Za tímto účelem může předseda senátu nařídit **předběžné projednání obžaloby**, které se koná v neveřejném zasedání. Jinak soud nařídí **hlavní líčení** - a to i tehdy, nepředloží-li SZ návrh na schválení dohody o vině a trestu.

Soud musí postupovat tak, aby řízení bez průtahů směřovalo k rozhodnutí věci, včetně výkonu rozhodnutí.

Předseda senátu je povinen v řízení před **okresním soudem ve lhůtě tří týdnů** a před **krajským soudem** jako soudem prvního stupně ve lhůtě **tří měsíců** od podání obžaloby nařídit ve věci hlavní líčení, předběžné projednání obžaloby nebo učinit jiný úkon směřující k rozhodnutí věci.

Státní zástupce může vzít obžalobu zpět až do doby, než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě. Zpětvzetím obžaloby se věc vrací do přípravného řízení. Opis obžaloby musí být všem osobám doručen nejpozději s předvoláním k hlavnímu líčení nebo s vyrozuměním o něm. Kromě specifických případů koná soud hlavní líčení zásadně veřejně. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně vždy.

Hlavní líčení zahájí předseda senátu sdělením věci, která bude projednávána a vyzve státního zástupce coby veřejného žalobce, aby přednesl obžalobu. Po přednesení

obžaloby a vyjádření poškozeného vyslechne předseda senátu obžalovaného k obsahu obžaloby.

Při **dokazování v hlavním líčení** (stejně tak ve veřejném zasedání) státní zástupce navrhuje provedení důkazů, které v obžalobě nebyly navrženy - a potřeba jejich provedení vznikla v průběhu řízení před soudem. Zpravidla provádí důkazy, které podporují obžalobu. Rovněž procesní protistrana (obžalovaného) má právo ve stejném rozsahu se souhlasem předsedy senátu provádět důkazy ve prospěch obhajoby (kontradiktornost trestního řízení). Státní zástupce, obžalovaný a jeho obhájce mohou žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce. Po provedení takového výslechu má i druhá strana právo klást vyslýchanému otázky. V hlavním líčení, ve veřejném zasedání nebo při jiném úkonu soudu prováděném za přítomnosti stran, může každá ze stran vznášet kdykoliv v jeho průběhu námitky proti způsobu provádění úkonu. Obžalovaný musí být po provedení každého důkazu dotázán, zda se chce k němu vyjádřit, a jeho vyjádření se zapíše do protokolu. Všechny strany mohou se souhlasem předsedy senátu klást vyslýchaným otázky. Po provedení všech důkazů zjistí předseda senátu, zda strany nečiní návrhy na doplnění dokazování – a pokud takové návrhy nejsou, anebo je soud shledá irelevantními, dokazování prohlásí za skončené a udělí slovo k závěrečným řečem. Po skončení závěrečných řečí udělí předseda senátu obžalovanému poslední slovo. Soud odročí hlavní líčení, objeví-li se překážka, pro kterou nelze hlavní líčení provést nebo v něm pokračovat, přitom stanoví den, kdy se bude konat další hlavní líčení.

Rozhodnutí soudu v hlavním líčení

Soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu.

Při svém rozhodnutí smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které sám doplnil (zásady ústnosti a bezprostřednosti).

Ukazují-li výsledky hlavního líčení na podstatnou změnu okolností případu a je-li k objasnění věci třeba dalšího šetření, může soud usnesením **vrátit věc státnímu zástupci k došetření**.

Shledá-li soud v zažalovaném skutku trestný čin, k jehož projednání není příslušný, rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti.

Soud **postoupí** usnesením věc jinému orgánu, shledá-li, že nejde o trestný čin, ale o přestupek nebo kárné provinění.

Soud dále může usnesením **zastavit** trestní stíhání, a to i podmíněně, nebo rozhodnout o schválení narovnání, popř. trestní stíhání přerušit.

V případě, že soud nerozhodne žádným z výše zmíněných způsobů, rozhodne rozsudkem, zda se obžalovaný uznává vinným, anebo se obžaloby zprošťuje.

Shledal-li soud u obžalovaného důvod k uložení ochranného opatření, může je uložit i bez návrhu státního zástupce.

Veřejné zasedání

Ve veřejném zasedání rozhoduje soud tam, kde to zákon výslovně stanoví.

V otázkách veřejnosti, řízení, počátku a odročení i případného provádění důkazů veřejného zasedání se postupuje obdobně jako při hlavním líčení. Rozhodnutí soudu se vždy vyhlásí veřejně. Dále viz hlava čtrnáctá a patnáctá trestního řádu.

7.2 Odvolací řízení

Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání.

Odvolání má odkladný účinek.

Rozsudek může odvoláním napadnout:

- a) **státní zástupce** pro nesprávnost kteréhokoli výroku,
- b) **obžalovaný** pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká,
- c) **zúčastněná osoba** pro nesprávnost výroku o zabrání věci,
- d) **poškozený**, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení.

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu rozsudku. Odvolání musí být odůvodněno tak, aby bylo patrné, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo.

O odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje nadřízený krajský soud a o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně rozhoduje vrchní soud.

Odvolací soud zamítne odvolání, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět. Odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Odvolací soud odmítne odvolání, které nesplňuje náležitosti obsahu odvolání.

Jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu.

Shledá-li odvolací soud odvolání důvodným, zruší napadený rozsudek (viz § 258 TŘ) – a může věc usnesením vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, anebo sám rozhodnout rozsudkem ve věci. Zpřísnit právní posouzení skutku a trest může soud pouze tehdy, podal-li odvolání SZ v neprospěch obžalovaného. Rozhodne-li odvolací soud rozsudkem, není další řádný opravný prostředek přípustný.

Trestní řízení před soudem se koná jen na podkladě obžaloby nebo návrhu na potrestání, nebo na podkladě návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které podává státní zástupce. Hlavní líčení se (až na výjimky) koná veřejně. Pokud soud nerozhodne jinak (usnesením), rozhodne rozsudkem o vině či o zproštění obžalovaného. Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání a lhůta pro jeho podání je osmidenní. Ve věci pak rozhoduje odvolací soud (krajský nebo vrchní), který mj. může zamítnout odvolání, nebo zrušit původní rozsudek a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, či ve věci sám rozhodnout. Takové rozhodnutí je konečné.

1. Co znamená kontradiktornost trestního řízení?
2. Kdy začíná řízení před soudem?
3. Jaké jsou lhůty pro nařízení hlavního líčení?
4. Jak může rozhodnout soud I. stupně?
5. Jak může rozhodnout soud II. stupně?
6. Kdo je oprávněn podat odvolání?

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

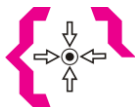
ÚZ č. 1389 - *Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5*

JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3*

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: *Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7*

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

8. MIMOŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

Kapitola se zabývá mimořádnými opravnými prostředky, tj. dovoláním, stížností pro porušení zákona a obnovou řízení. Mimořádnost spočívá v tom, že lze podat až poté, co byly vyčerpány veškeré řádné opravné prostředky (odvolání, stížnost), tedy proti pravomocnému rozhodnutí. Studenti získají přehled základních informací o principu fungování těchto mimořádných opravných prostředků – oprávněné osoby, instituce, ke kterým se podávají, závazné lhůty a důvody jejich odmítnutí, zamítnutí či shledání jejich důvodnosti.

30 minut

mimořádný opravný prostředek
dovolání
stížnost pro porušení zákona
obnova řízení

8.1 Dovolání

Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu - **rozsudek, usnesení** nebo **rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek**, jestliže soud rozhodl **ve druhém stupni** a zákon to připouští.

Dovolání lze podat pouze z důvodů uvedených v § 265b TŘ, nebo byl-li uložen trest odnětí svobody na doživotí.

Dovolání může podat **nejvyšší státní zástupce nebo obviněný (pouze prostřednictvím obhájce)** k soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, **do dvou měsíců od doručení rozhodnutí**, proti kterému dovolání směřuje.

O dovolání rozhoduje **Nejvyšší soud** ve veřejném zasedání.

Nejvyšší soud dovolání odmítne zejména, není-li přípustné, bylo-li podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b TŘ, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou, nesplňuje-li náležitosti obsahu dovolání, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné nebo je-li zcela zřejmé, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněného.

Pokud Nejvyšší soud dovolání neodmítne, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. **Nedůvodné dovolání** dovolací soud **zamítne**. Shledá-li, že je podané dovolání **důvodné**, zruší napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.

8.2 Stížnost pro porušení zákona

Proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž **byl porušen zákon** nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, může **ministr spravedlnosti podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona**.

O stížnosti pro porušení zákona **rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání**. Nejvyšší soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Nejvyšší soud **zamítne** stížnost pro porušení zákona, není-li přípustná, byla-li podána opožděně nebo není-li důvodná. Shledá-li Nejvyšší soud, že zákon porušen byl, vysloví tuto skutečnost **rozsudkem**.

Pokud **byl porušen zákon v neprospěch obviněného**, zruší Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v § 268 odst. 2 TŘ napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející. Zruší-li však, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu.

8.3 Obnova řízení

Obnova řízení se povolí, vyjdou-li najevo **nové skutečnosti nebo důkazy** soudu dříve neznámé, které by **mohly odůvodnit jiné rozhodnutí** soudu nebo státního zástupce, než bylo vydáno v původním řízení, nebo je-li pravomocným rozsudkem zjištěno, že policejní orgán, státní zástupce nebo soudce v původním řízení porušil svoje povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin.

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo **pravomocným meritorním rozhodnutím státního zástupce**, **rozhoduje soud prvního stupně** (který by rozhodoval o obžalobě).

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo **pravomocným rozhodnutím soudu**, **rozhoduje soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni**.

O návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje **soud ve veřejném zasedání**.

V neprospěch obviněného může návrh na povolení obnovy podat jen **státní zástupce**.

Ve prospěch obviněného mohou návrh na povolení obnovy podat kromě obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání.

Dozví-li se soud nebo jiný státní orgán o okolnosti, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy, je povinen oznámit ji státnímu zástupci. Pokud by tato mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy ve prospěch obviněného, je státní zástupce povinen zpravit o ní neprodleně obviněného.

Soud návrh na povolení obnovy zamítne, byl-li podán osobou neoprávněnou, je-li obnova vyloučena nebo neshledá-li důvody obnovy podle § 278 TŘ.

Vyhoví-li soud návrhu na povolení obnovy, zruší napadené rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je návrh důvodný, a pokud zruší, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu.

Proti rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy je přípustná stížnost.

Mimořádné opravné prostředky lze podat pouze proti pravomocným rozhodnutím, kdy již byly vyčerpány řádné opravné prostředky (odvolání, stížnost). Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu - rozsudek, usnesení nebo rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání. Dovolání mohou podat nejvyšší státní zástupce nebo obviněný prostřednictvím obhájce. Stížnost pro porušení zákona může podat (u Nejvyššího soudu) ministr spravedlnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení. O stížnosti pro porušení zákona rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání. Obnova řízení se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, které by mohly odůvodnit jiné rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. O návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje soud I. stupně ve veřejném zasedání.

1. Vyjmenujte mimořádné opravné prostředky.
2. Kdo a k jakému orgánu může podat dovolání?
3. Kdo a k jakému orgánu může podat stížnost pro porušení zákona?
4. Kdo a k jakému orgánu může podat návrh na povolení obnovy řízení?

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

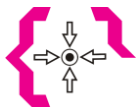
ÚZ č. 1389 - Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5

JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

9. ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ

V hlavě dvacáté stanoví TRŘ některé odchylky od obecného způsobu úpravy. Nejvíce prostoru je věnováno procesní části zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který je z hlediska zaměření studia nejvýznamnějším. Kromě podstatných poznámek k řízení proti uprchlému se tato kapitola zabývá podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním, což jsou zvláštní instituty trestního řízení, alternativní způsoby řízení, které řadíme k tzv. odklonům od standardního průběhu trestního řízení. Velký rozsah této problematiky byl (opět) zredukován i v rámci výuky na sdělení těch nejpodstatnějších skutečností s orientací na konkrétní ustanovení příslušných právních předpisů.

60 minut

odklony trestního řízení
podmíněné zastavení trestního stíhání
narovnání
samosoudce

9.1 Řízení ve věcech mladistvých

Řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštní **zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže** (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) = ZSM. Podpůrně platí trestní řád.

Z něho je nutno stručně upozornit na zásadní odchylky, kdy řízení probíhá před speciálním **soudem pro mládež** - a orgány činné v tomto řízení úzce spolupracují s **orgánem sociálně-právní ochrany dětí** a s **Probační a mediační službou**. Musí přihlížet k osobnosti pachatelů, k jejich věku a duševní vyspělosti, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen. Mladistvý musí mít od počátku řízení **obhájce**. Obligatorní je i **účast zákonných zástupců**.

Změna je i v **místní příslušnosti**, kdy před místem spáchání provinění má přednost bydliště či pracoviště mladistvého.

Pokud jde o **vazbu**, Podle § 47 ZSM, „Vazba v řízení ve věcech mladistvých nesmí trvat déle než **dva měsíce**, a jde-li o **zvláště závažné provinění**, nesmí trvat déle než **šest měsíců**. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně **prodloužena až o další dva měsíce** a v řízení o **zvláště závažném provinění až o dalších šest měsíců**, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů

trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež.“.

Výklad tohoto ustanovení v praxi je takový, že k **prodloužení** může dojít **pouze jednou v celém řízení** – a **maximální limit délky vazby v přípravném řízení** u nejméně závažných provinění činí **čtyři měsíce**, v **řízení před soudem pro mládež** pak může být v řízení o těchto proviněních vazba prodloužena nejvýše **o další dva měsíce**, takže úhrnná nejvyšší přípustná doba trvání vazby činí **šest měsíců**. U **zvláště závažných provinění** pak činí **maximální lhůta vazby pro přípravné řízení jeden rok**, v řízení před soudem pro mládež pak může být vazba prodloužena nejvýše **o dalších šest měsíců**, takže úhrnná nejvyšší přípustná doba trvání vazby činí **osmnáct měsíců**.

Zvláštní ochrana je mladistvým poskytována i při **respektování soukromí** a (ne)veřejnosti řízení. Více lze nalézt v ustanoveních §§ 52-53 ZSM, týkajících se zveřejňování informací, rozsahu zákazu zveřejňování, kdy „nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.“.

Podobný režim je i v jinak veřejném hlavním líčení, jehož se mohou účastnit pouze obžalovaný mladistvý, jeho dva důvěrníci, jeho obhájce, zákonní zástupci a další osoby, uvedené v § 54 odst. 1 ZSM. Rovněž je zakázáno publikování informací o průběhu hlavního líčení, které by vedly ke ztotožnění mladistvého, ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem. Rozsudek se vyhlašuje veřejně v hlavním líčení v přítomnosti mladistvého. Pravomocný odsuzující rozsudek může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích jen bez uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého, při přiměřené ochraně mladistvého před nežádoucími účinky jeho uveřejnění.

V dalších ustanoveních ZSM jsou uvedena specifika dokazování, včetně znaleckého. A dále i odchylky v řízení před soudem pro mládež, kdy je např. zakázáno vydání trestního příkazu a dohody o vině a trestu. Pokud jde o zvláštní způsoby řízení, jsou „povoleny“ odklony, o nichž je pojednáno níže, tj. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněné zastavení trestního stíhání. Procesním ustanovením k ochranné výchově se věnují ustanovení §§ 82-87 ZSM.

9.2 Řízení proti uprchlému

Uprchlým je dle § 302 TR, kdo se **vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá**. Nestačí tedy samotný pobyt v cizině, ale musí být prokázáno, že se vyhýbá trestnímu řízení např. tím, že odmítá převzít usnesení o zahájení trestního stíhání a účast na úkonech. Není-li místo jeho pobytu známo, je splněna alternativní podmínka, že se skrývá.

V řízení proti uprchlému se trestní stíhání zahajuje doručením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného (zvolenému či ustanovenému) obhájci, který má stejná práva jako obviněný - a doručují se mu všechny písemnosti určené pro obviněného.

Když důvody řízení proti uprchlému pominou, pokračuje se v trestním řízení podle TŘ.

Na žádost obviněného se musí v řízení před soudem znovu opakovat důkazy již provedené. Pokud již řízení proti uprchlému skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem - a poté pominuly důvody tohoto řízení, „na návrh odsouzeného podaný do osmi dnů od doručení rozsudku soud prvního stupně takový rozsudek zruší“ - a hlavní líčení se provede znovu. V tomto novém řízení nemůže dojít ke zpřísnění původního rozhodnutí.

9.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání

Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání přichází v úvahu pouze **v řízení o přečinech**, mají fakultativní povahu, OČTŘ rozhoduje o jejich užití podle svého uvážení (v rámci zákonných podmínek). Na vyřízení věci tímto způsobem není nárok ze zákona.

Důvodem zavedení těchto institutů do trestního práva byla reakce státu na nárůst kriminality a její efektivní řešení při zrychlení vyřizování trestních věcí bez konání náročného hlavního líčení, včetně důvodů ekonomických – a vede i k posílení práv poškozených. Oba instituty slouží především k usmíření či narovnání vztahů mezi pachatelem trestného činu a poškozeným tímto činem. Prostředkem k tomuto usmíření je náhrada škody, odčinění následků trestného činu, což vyžaduje aktivní přístup pachatele. Oba instituty znamenají posílení práv poškozeného, který nemusí čekat na skončení trestního stíhání, popř. spoléhat na složité a zdlouhavé soudní vymáhání náhrady škody.

O uváděných odklonech rozhoduje **soud** – a **v přípravném řízení SZ**, vždy **se souhlasem obviněného** a po jeho **doznání**, či (u narovnání) prohlášení o tom, že přečin spáchal... Další shodné podmínky u obou odklonů jsou v tom, že **obviněný nahradil škodu**, nebo **vydal bezdůvodné obohacení**, nebo o tomto uzavřel **dohodu s poškozeným**, popř. učinil další opatření k její náhradě. Pokud jde o odchylky, lze stručně uvést následující:

9.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání – společné podmínky

Už z názvu vyplývá, že obviněnému je stanovena **zkušební doba na 6 měsíců až 2 roky**, po kterou se musí řádně chovat, zejména se nedopustit jiného trestného činu, jinak by došlo k pokračování (podmíněně zastaveného) trestního stíhání. S účinností od 1. 9. 2012 došlo k **rozšíření podmínek**, za nichž **může** nově dojít k zastavení trestního stíhání i v dalších případech, kdy v praxi docházelo ke klasickému podání obžaloby (bez odklonu) vzhledem k tomu, že užití odklonu bylo vnímáno jako nepřiměřeně mírné. Typickým případem byly dopravní delikty, u nichž bylo třeba vyloučit pachatele z provozu, avšak uložení zákazu činnosti je trest, který v případech odklonů nepřipadá v úvahu. Proto bylo ustanovení § 307 TŘ doplněno o další odstavec, který umožňuje podmíněné zastavení trestního stíhání za splnění podmínek shora, které jsou dále doplněny o **dobrovolný slib pachatele**, že se **po zkušební dobu (až pětiletou) zdrží určité činnosti**, v jejíž souvislosti se trestného činu dopustil,

nebo **složením určité peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti**.

9.5 Narovnání

U tohoto způsobu mimosoudního skončení věci je kromě společných podmínek stanovena **povinnost složit peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti**. Podrobnosti jsou uvedeny v § 309 a násl. TŘ.

9.6 Řízení před samosoudcem

Jde o zvláštní odchylku od senátního rozhodování, kdy v řízení **o trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující 5 let**, koná řízení **samosoudce**. Samosoudce má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda.

V případech zkráceného přípravného řízení, samosoudce projedná věc ve zjednodušeném řízení. Trestní stíhání se zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. Pokud byl soudu současně předán zadržený podezřelý, soudce jej do 24 hodin vyslechne jako obviněného a rozhodne o vazbě – a může rozhodnout i ve věci samé.

V hlavním líčení rozhoduje samosoudce rozsudkem. V případech, kdy je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, může samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení vydat **trestní příkaz**. Jde o zkrácenou formu odsuzujícího rozsudku (bez odůvodnění), kdy je samosoudce **omezen výběrem trestů a horní hranicí** (viz § 314e odst. 2-5 TŘ). **Nově** (tj. října 2020) lze trestním příkazem **upustit od potrestání**, či podmíněně upustit od potrestání s dohledem. Opravným prostředkem je **odpor**, který je nutno podat **do osmi dnů** od doručení trestního příkazu. Pokud je odpor podán, trestní příkaz se tím ruší a **samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení**; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným.

9.7 Ostatní odklony trestního řízení

Pokud jde o další typy zvláštního řízení, pouze pro úplnost a závěrem je nutno zmínit **řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu**, kde je upraven postup orgánu činného v trestním řízení poté, kdy bylo jeho rozhodnutí nebo jiný zásah do ústavou zaručených práv nebo svobod zrušen nálezem Ústavního soudu. V hlavě dvacáté je ještě uvedeno **řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu**, což je nejnovější institut, který upravuje postup přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu dle § 88 trestního řádu. V hlavě desáté TŘ je upraveno **podmíněné odložení podání návrhu na potrestání** dle § 179g trestního řádu, které upravuje podmínky pro vydání rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání státním zástupcem.

Zvláštní způsoby řízení (v hlavě dvacáté) zahrnují specifické řízení soudnictví ve věcech mládeže, řízení proti uprchlému, tato část se zabývá i odklony v trestním řízení, a to zejména podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním, zmiňuje i další odklony – a věnuje se řízením před samosoudcem. Velice obsáhlá kapitola je zestručněna na nezbytné skutečnosti, které si musí studenti osvojit...

1. Jak je vymezena místní příslušnost u soudnictví ve věcech mládeže?
2. Jaké jsou lhůty vazby u mladistvých?
3. Kdy se vede řízení proti uprchlému?
4. Vyjmenujte odklony trestního řízení.
5. Jaké jsou podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání?
6. Jaká je stanovena zkušební doba u podmíněného zastavení trest. stíhání?
7. Jaké jsou podmínky pro narovnání?
8. Jak probíhá řízení před samosoudcem, vymezení trestního příkazu?

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**) = ZSM

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů = TR

ÚZ č. 1389 - *Trestní předpisy, podle stavu k 1. 10. 2020*, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., ISBN: 978-80-7488-424-5

Zákon č. 257/2000 Sb. o **Probační a mediační službě** ve znění pozdějších předpisů (včetně zákona č. 359/1999 Sb., o **sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů) = ZPMS

ŠUBRT, M. **Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže**, 2. vydání, Policejní akademie České republiky v Praze, červenec 2010, ISBN 978-80-7380-291-2

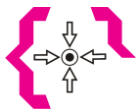
ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M. **Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář**. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, Datum vydání: 11. 11. 2011, ISBN: 978-80-7400-350-9

JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní, vysokoškolská učebnice*, 5. vydání, vydal: Nakladatelství Leges, s. r. o., podle stavu k 1. 3. 2018, 864 stran ISBN: 978-80-7502-278-3

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kolektiv: *Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) - Komentář, I. a II. díl* vydal: Wolters Kluwer, a. s., podle stavu k 1. 5. 2017, 2552 stran, ISBN: 978-80-7552-600-7

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

10. MEZINÁRODNÍ JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE VE VĚCECH TRESTNÍCH

Mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních je od roku 2014 upravena v samostatném zákoně, kdy došlo k vypuštění dvacáté páté hlavy z trestního řádu soudního (nazvané „Právní styk s cizinou“). Mezinárodní justiční spolupráce je neopominutelnou součástí českého trestněprávního procesu – a předmětný zákon upravuje postavení a postupy justičních, ústředních a jiných orgánů v této oblasti. Postupně zapracovává příslušné předpisy Evropské unie. Jde o poměrně složitou a stále se rozšiřující materii a tato kapitola se snaží studentům danou problematiku co nejstručněji objasnit.

60 minut

Justiční orgán
Cizozemský orgán
Mezinárodní smlouva
Zásada reciprocity
Zásada ochrany veřejného pořádku
Zásada speciality
Právní pomoc
Evropská justiční síť
Eurojust
Evropský zatýkáací rozkaz
Evropský vyšetřovací příkaz

10.1. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je druhem mezinárodní justiční spolupráce, který spočívá v **provádění procesních úkonů** v trestním řízení na území jiného státu. Tím se také mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech odlišuje od **mezinárodní policejní spolupráce**, jejíž podstatou je získání informace, která sama nebude použita v trestním řízení jako důkaz, a nemá tedy procesní, ale pouze operativní povahu.

Justiční orgány se zpravidla stýkají s cizozemskými orgány prostřednictvím ústředních orgánů, přičemž tyto se stýkají s cizozemskými orgány diplomatickou cestou, a to písemně v listinné podobě. To platí, i pokud justiční orgán nebo ústřední orgán požádá o mezinárodní justiční spolupráci v cizím státu telefonem, faxem, elektronicky, kdy následně vždy zašle cizozemskému orgánu originál žádosti v listinné podobě.

Obhajoba či poškození mohou dát státnímu zástupci či soudu k vyžádání spolupráce pouze podnět, sami však např. dožádání v trestní věci zaslat dožádanému státu nemohou.

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech se realizuje ve dvou směrech. Jednak jde o tzv. **horizontální spolupráci** dva (či více) svrchovaných států, jednak o tzv. **vertikální spolupráci**, kterou poskytuje stát či mezinárodní organizace mezinárodnímu trestnímu soudu či tribunálu.

Policejní a justiční spolupráce je tzv. „třetím pilířem“ spolupráce v rámci EU – a oblastí této spolupráce jsou:

Pašování drog a obchod se zbraněmi

Obchod s lidmi

Terorismus

Zločiny proti dětem

Korupce

10.2. Prameny práva mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je upravena jak obyčejovým mezinárodním právem, tak četnými mezinárodními smlouvami, a to jak dvoustrannými (jako např. Smlouva mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné právní pomoci v trestních věcech aj.), tak mnohostrannými, sjednávanými zpravidla v rámci mezinárodních organizací, zejména **Organizace spojených národů** (týkající se kriminalizace vždy určitého typu jednání jako např. únosy civilních letadel, teroristické bombové útoky apod.) a **Rady Evropy** (které komplexně upravují jednotlivé druhy mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech jako např. Evropská úmluva o vydávání, Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních, Úmluva o předávání odsouzených osob, Evropská úmluva o předávání trestního řízení aj.).

Právní úprava v České republice

V ČR je mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech upravena **zákonem č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních**, který s účinností od 1. 1. 2014 zcela nahradil ustanovení hlavy dvacáté páté trestního řádu (nazvané **Právní styk s cizinou**).

Tento zákon upravuje postupy justičních, ústředních a jiných orgánů v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních a postavení některých subjektů působících v této oblasti a zapracovává příslušné předpisy Evropské unie.

Vymezení pojmů

Justičním orgánem je soud nebo státní zastupitelství, **ústředním orgánem** Ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší státní zastupitelství.

Cizozemským orgánem je justiční nebo jiný orgán cizího státu příslušný k mezinárodní justiční spolupráci.

Mezinárodní smlouvou je vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a kterou je Česká republika vázána.

10.3. Zásady provádění mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Záruka vzájemnosti

Při provádění mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech se uplatňuje tzv. **zásada reciprocity**, tedy **vzájemnosti**, která znamená, že dožádaný stát poskytne spolupráci v takovém rozsahu, v jakém by ji dožádanému státu poskytl stát dožadující. Poskytuje se tedy v případech, kdy není mezinárodní justiční spolupráce mezi ČR a cizím státem upravena mezinárodní smlouvou. V ČR ji zajišťuje ministerstvo spravedlnosti. Před vyhověním žádosti je dožádaným státem zpravidla požadováno, aby stát dožadující poskytl tzv. **ujištění o vzájemnosti**.

Ochrana zájmů České republiky

Další významnou zásadou je **zásada ochrany veřejného pořádku**, která je v ČR označována jako „**ochrana zájmů státu**“ (viz § 5 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních). Podle této zásady nelze cizozemskému orgánu spolupráci poskytnout zejména v případě, že by to bylo v rozporu s ústavním pořádkem ČR.

Zásada speciality

Podle této zásady nelze použít informace nebo důkazy získané v rámci mezinárodní justiční spolupráce pro jiné účely (než pro které byly poskytnuty) bez výslovného souhlasu justičního nebo ústředního orgánu, který je opatřil.

10.4. Jednotlivé formy mezinárodní justiční spolupráce

Právní pomoc, resp. **dožádání**.

Podstatou právní pomoci je provedení celé řady procesních úkonů, např. obyčejného doručení procesní písemnosti osobě nacházející se na území dožádaného státu, provedení jejího výslechu, provedení domovní prohlídky, odposlechu telekomunikačního provozu, identifikace a zmrazení bankovních účtů atd. dožádaným státem na jeho území k oficiální písemné žádosti státu dožadujícího.

Vyžádat právní pomoc v cizím státu lze po zahájení úkonů trestního řízení a pro účely tohoto řízení. Vyžádání právní pomoci v cizím státu je možné pouze na základě žádosti státního zástupce a po podání obžaloby na základě žádosti soudu. I v tomto stadiu řízení může státní zástupce vyžádat právní pomoc i po podání obžaloby, pokud to potřebuje k zastupování obžaloby v řízení před soudem. **Právní pomoc lze cizozemskému orgánu poskytnout** pouze, je-li v cizím státu vedeno trestní řízení a pro účely tohoto řízení.

Žádost o právní pomoc obsahuje zejména označení justičního orgánu, který o právní pomoc žádá, a datum sepsání žádosti, údaje o osobě, proti níž je vedeno trestní řízení, popis skutku, jeho právní kvalifikaci s doslovným zněním ustanovení trestního zákona a popřípadě jiných právních předpisů – a přesný popis úkonu právní pomoci, o který je žádáno, včetně požadavků na způsob jeho provedení, a zdůvodnění potřeby jeho provedení.

Důkazy získané na žádost justičního orgánu cizozemským orgánem **mohou být použity** v trestním řízení v ČR, pokud byly získány v souladu s právním řádem dotčeného cizího státu, nebo v souladu s právním řádem ČR.

Cizozemské orgány nemohou na území ČR provádět úkony trestního řízení. Přítomnost zástupců cizozemských orgánů a dalších osob, které se účastní trestního řízení v cizím státu, je při úkonu právní pomoci prováděném na území ČR přípustná pouze se souhlasem orgánu příslušného k vyřízení žádosti cizozemského orgánu o právní pomoc. Při výslechu prováděném na základě žádosti o právní pomoc v ČR, orgán činný v trestním řízení, který výslech provádí, jim umožní klást jeho **prostřednictvím** doplňující otázky.

Přeshraniční sledování osob, věcí a zásilky je možné s povolením vydaného příslušným orgánem po předchozí žádosti o právní pomoc, přičemž na území ČR může být **sledována zásilka** pro účely trestního řízení v cizím státu. Obdobné je to u **přeshraničního odposlechu** telekomunikačního provozu (při splnění podmínek uvedených v § 88 trestního řádu).

S příslušnými orgány jednoho nebo více cizích států lze uzavřít **dohodu o společném vyšetřovacím týmu**. Důkazy získané v rámci společného vyšetřovacího týmu mohou být použity v trestním řízení v ČR, pokud byly získány v souladu s právním řádem státu, na jehož území byly získány, nebo v souladu s právním řádem ČR. Na území ČR je vedoucím společného týmu státní zástupce, který vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení.

Předání a převzetí trestního řízení

Předání trestního řízení do cizího státu je možné, jestliže skutek, pro který je vedeno, je trestný i podle práva tohoto státu a spadá do pravomoci jeho orgánů – a v případě, že byly na území ČR shromážděny veškeré dostupné důkazy a lze důvodně předpokládat, že účelu trestního řízení bude v tomto státu dosaženo lépe než na území ČR. Dožádaný stát provede na základě žádosti celé další trestní řízení – a v podstatě provádí veškeré (další) procesní úkony dle svého právního řádu.

Převzetí trestního řízení z cizího státu je možné, pokud skutek, pro který je vedeno, je trestný i podle práva ČR a spadá do pravomoci orgánů ČR. O žádosti cizozemského orgánu o převzetí trestního řízení rozhodne Nejvyšší státní zastupitelství. Důkazy opatřené cizozemským orgánem v souladu s právním řádem cizího státu lze použít v převzatém trestním řízení stejně, jako kdyby byly opatřeny orgánem ČR činným v trestním řízení.

V rámci mezinárodní justiční spolupráce je dále možné **uznání a výkon cizozemských rozhodnutí** o vině, trestu a ochranném opatření, a to výhradně prostřednictvím ministerstev, přičemž řízení se zahajuje podáním návrhu ministerstva na uznání a výkon cizozemského rozhodnutí soudu. Jsou-li splněny podmínky uznání, **soud rozsudkem uzná** cizozemské rozhodnutí na území ČR, jinak může rozhodnout o zamítnutí.

10.5. Působnost EU v oblasti mezinárodní justiční spolupráce

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie jsou pro ČR závazná rovněž některá ustanovení Schengenské prováděcí úmluvy. Z hlediska mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech se jedná zejména o ustanovení upravující právní pomoc v užším smyslu, extradici a o předávání odsouzených. Orgány činné v trestním řízení mohou pro účely trestního řízení prostřednictvím Policie ČR získávat údaje ze **Schengenského informačního systému**.

V rámci Evropské unie byly zřízeny dva orgány určené k usnadnění mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Prvním z nich je **Evropská justiční síť**, tedy propojení tzv. kontaktních bodů, jimiž jsou pracovníci justičních orgánů, kteří by měli být neformálně nápomocni při řešení praktických problémů, zejména formou konzultací, předjednávání žádostí apod.

Pro usnadnění mezinárodní justiční spolupráce mezi ČR a cizím státem jmenuje ministr spravedlnosti styčné soudce nebo styčné státní zástupce. Orgány činné v trestním řízení a ministerstvo jsou povinny v rámci svých pravomocí poskytnout styčnému soudci nebo styčnému státnímu zástupci součinnost pro účely výkonu této funkce.

Druhým orgánem je pak **Eurojust**, který zabezpečuje koordinaci mezi justičními orgány v případě trestního stíhání ve více zemích EU současně. Eurojust tvoří styční pracovníci justičních orgánů jednotlivých členských států (každý členský stát je zastoupen jedním národním členem) – a tito mají za úkol být nápomocni při řešení konkrétních trestních věcí, které jsou jim předloženy, a týkají se dvou či více členských států, a řešit konflikty jurisdikcí členských států ve složitých přeshraničních případech. Sídlem Eurojustu je nizozemský Haag.

Českou republiku v Eurojustu zastupuje **národní člen** Eurojustu, který je dočasně přidělen k Eurojustu. Národního člena jmenuje s jeho souhlasem na návrh nejvyššího státního zástupce ministr spravedlnosti z řad státních zástupců přidělených k výkonu funkce k Nejvyššímu státnímu zastupitelství, kteří svými odbornými a jazykovými znalostmi a zkušenostmi dávají záruky řádného výkonu této funkce, a na návrh nejvyššího státního zástupce jej odvolává. Délka funkčního období národního člena je 4 roky, přičemž do funkce jej lze jmenovat i opakovaně.

Další důležitou institucí je **Europol** (evropský policejní úřad), rovněž sídlící v Haagu, který se specializuje na potírání přeshraniční organizované kriminality, jakož i **Evropský úřad pro boj proti podvodům** - evropský úřad pro potírání podvodných jednání (tzv. **OLAF**).

Mezinárodní trestní soud (anglicky: International Criminal Court (ICC)) vznikl roku 2002 jako stálý soudní dvůr, který má stíhat osoby zodpovědné za zločin genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a od roku 2010 definovaný zločin agrese. Sídlo má v nizozemském Haagu, stejně jako Mezinárodní soudní dvůr.

Mezinárodní trestní soud vznikl jako reakce na zkušenosti s fungováním ad hoc tribunálů, jakými jsou **Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii** (1993) nebo **Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu** (1994). Tyto tribunály však jsou řízeny OSN, Mezinárodní trestní soud, zřízený na popud OSN, má samostatnou právní subjektivitu. Zřízen byl 17. července 1998 na mezinárodní konferenci v Itálii, kdy byl

přijat Římský statut Mezinárodního trestního soudu (Rome Statute of the International Criminal Court). Česká republika Statut podepsala 13. dubna 1999. V roce 2008 vyslovil parlament souhlas s ratifikací, prezident pak smlouvu po váhání podepsal 8. července 2009. Pro účinné fungování tohoto soudu by však bylo třeba, aby k ratifikaci přistoupily zejména velmoci USA, Ruská federace a Čínská lidová republika.

10.6. Formy spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály

Justiční orgány poskytují mezinárodnímu soudu potřebnou součinnost v souvislosti s prověřováním a stíháním činů, jejichž stíhání a trestání je v jeho působnosti, včetně činů směřujících proti výkonu spravedlnosti mezinárodním soudem, a v souvislosti s výkonem trestů uložených mezinárodním soudem pro takové činy.

K přijetí žádosti nebo příkazu mezinárodního soudu je příslušné před zahájením hlavního líčení Nejvyšší státní zastupitelství a po zahájení hlavního líčení ministerstvo. Na žádost nebo příkaz mezinárodního soudu lze vyslechnout (pod přísahou) svědky a znalce.

Evropský zatýkací rozkaz

Evropským zatýkacím rozkazem se rozumí rozhodnutí soudu ČR vydané za účelem zatčení a předání osoby z jiného členského státu do ČR k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, nebo justičního orgánu jiného členského státu vydané za účelem zatčení a předání osoby do tohoto členského státu k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody.

Při vyřizování evropského zatýkacího rozkazu se postupuje s největším urychlením. **Soud** rozhodne o evropském zatýkacím rozkazu zpravidla **do 60 dnů od zadržení** osoby, o jejíž předání jde. Při zjednodušeném předání **státního zástupce** zpravidla podá návrh tak, aby o něm soud mohl rozhodnout **do 10 dnů od** vyslovení souhlasu této osoby s předáním. Osobu předávanou v rámci mezinárodní justiční spolupráce do ČR z cizího státu převezme od cizozemského orgánu Policie ČR a předá ji zařízení pro výkon ochranného opatření nebo nejbližší vazební věznici, přičemž toto zařízení informuje příslušný soud a státního zástupce, který vykonává ve věznici nebo zařízení dozor.

Evropský vyšetřovací příkaz

Evropským vyšetřovacím příkazem se rozumí příkaz vydaný justičním orgánem za účelem provedení úkonu právní pomoci s cílem opatřit důkaz na území jiného členského státu, nebo vydaný justičním orgánem jiného členského státu za účelem provedení úkonu právní pomoci s cílem opatřit důkaz na území ČR.

Justiční orgán spolupracuje s orgánem jiného členského státu, zejména si s ním vyměňuje všechny potřebné informace. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci dále stanoví podmínky pro výkon evropského vyšetřovacího příkazu při **výslechu prostřednictvím videokonferenčního zařízení a telefonu** v ČR a v jiném členském státu, při opatřování a předávání **informací o účtech a transakcích** na účtech na území jiného členského státu a v ČR, jakož i pro **sledování, odposlech** telekomunikačního provozu a pro tzv. **skryté vyšetřování...**

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je druhem mezinárodní justiční spolupráce, který spočívá v provádění procesních úkonů v trestním řízení na území jiného státu. Rozlišuje se o tzv. horizontální a vertikální spolupráce. Základním právním pramenem v ČR je zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, který zcela nahradil původní součást trestního řádu „Právní styk s cizinou“. Mezi formy mezinárodní justiční spolupráce patří právní pomoc, předání a převzetí trestního řízení aj. Do oblastí působnosti EU v rámci mezinárodní justiční spolupráce patří zejména Evropská justiční síť a Eurojust. Mezi dalšími důležitými institucemi je nutné uvést Europol, OLAF, Mezinárodní trestní soud, ale i Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii i Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Zásadními instituty při předávání osob v rámci mezinárodní justiční spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály jsou Evropský zatýkáací rozkaz a Evropský vyšetřovací příkaz.

- 1. Uvedte aspoň tři oblasti policejní a justiční spolupráce*
- 2. Uvedte justiční a ústřední orgány mezinárodní justiční spolupráce*
- 3. Vyjmenujte zásady provádění mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*
- 4. Uvedte, které dva orgány jsou určené k usnadnění mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech – a kde sídlí*
- 5. Uvedte dva zásadní instituty pro předávání osob v rámci mezinárodní justiční spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály*

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

ÚZ č. 1280 - Mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních, podle stavu k 10. 9. 2018, 176 stran, vydal: Sagit, a. s.

Otázky ke zkoušce z předmětu Trestní právo procesní:

1. Úvod do trestního práva procesního
  - základní zásady trestního řízení
  - nepřípustnost trestního stíhání
  - výklad některých pojmů
2. Soud a osoby na řízení zúčastněné
3. Zajištění osob a věcí
4. Dokazování v trestním řízení
5. Druhy rozhodnutí
  - rozsudek
  - usnesení
  - řízení o stížnosti, odvolací řízení
  - právní moc a vykonatelnost
6. Přípravné řízení
  - postup před zahájením trestního stíhání
  - vyšetřování (včetně tzv. zkráceného přípravného řízení)
  - meritorní rozhodnutí v přípravném řízení, obžaloba
7. Řízení před soudem
8. Mimořádné opravné prostředky
  - Dovolání
  - Stížnost pro porušení zákona
  - Obnova řízení
9. Zvláštní způsoby řízení
  - řízení v trestních věcech mládeže a osob mladších patnácti let
  - podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání
  - řízení před samosoudcem
10. Mezinárodní justiční spolupráce
  - právní úprava
  - zásady
  - formy spolupráce
  - působnost EU
  - formy spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály

Trestní právo procesní.

Studijní opora pro předmět Trestní právo procesní ve studijním oboru Sociální patologie a prevence.

Autor: JUDr. Miroslav Antl

Vydání: první (stav k 01. 10. 2020)

Vydala: Univerzita Hradec Králové v roce 2020

Stran: 63